

Suplimentul DE CULTURĂ

15.000 lei/
1.50 lei

Nr. 15 • 5-11 martie 2005 • SĂPTĂMÎNAL REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI „ZIARUL DE IAȘI” • APARE SÎMBĂTA • E-MAIL: supliment@polirom.ro

Cartea sau filmul?

PAGINILE 10, 11, 12

Participă la dosar: Ștefan Agopian, Alin Ionescu, Alex Savitescu, Cecilia Ștefănescu, Lucian Dan Teodorovici, Constantin Vică

Fac elogiul iremediabilei singurătăți a artistului

Interviu cu poetul Șerban Foarță

> „Dumneavoastră credeți că eu mă simt celebru? Nici cel puțin notoriu nu mă simt (pentru că, de fapt, nu prea sînt astfel). Altminteri, am o îndelungă practică a sertarului (a celui nu «cu aplauze», ci cu tăcere, cu tăcere și cu întuneric); iar pe vremea vechiului regim, am publicat mult mai puțin decît scrisesem. N-am făcut însă, cum se spune, «literatură de sertar». Pentru că nu aveam, pesemne, vocația necesară. Rezistența mea a fost pasivă. Venit pe lume într-un... turn (la Turnu-Severin adică), chemarea-mi va fi fost turnul de

fildes! Ceea ce nu înseamnă că promovez apolitismul.”

> „Alegerile presupun campanii îndelungi electorale. Campaniile electorale presupun mari cheltuieli de energie (fizică, psihică, elocutorie), adică multă oboseală. Astfel încît providențialii noștri alesi vin la putere gata oboșiți! Bateriile li s-au descărcat, în mare parte, în campanie. Imaginația le-a secat, tot în campanie. După ce-și beau șampania electorală, par sleiți. Sleiți de puteri, dar nu și de putere... La care (în paranteză fie spus) parvin, de obicei, în toiul iernii (care, la noi, e ceea ce știm bine).”

PAGINILE 8, 9

Ediție
specială

8 pagini
în plus

Acest număr conține suplimentul gratuit „Presă culturală: jurnalism sau act de cultură?”, realizat în colaborare cu Institutul Cervantes din București.

„Rusoaica” – posibil simbol anti-bolșevic

> Luminița Marcu despre *Rusoaica* lui Gib I. Mihăescu

PAGINILE 6, 7

Angela Gheorghiu, una dintre cele mai cunoscute soprane din lume:

„Nu se înțelege prea bine ce înseamnă cuvîntul valoare”

PAGINA 3

Voi n-ați întrebat, Fără Zahăr vă răspunde

„Astăzi este ziua mamei”
de Bobi

PAGINA 5

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:
de LUCIAN DAN TEODOROVICI

Sindromul de inconsecvență dobândită

După cincisprezece ani în care aproape am fost nevoiți să scoatem termenul din vocabularul politic, consecvența este o noțiune golită de conținut. Nu ne mai deranjează „schimbul de personal” dintre un partid și altul, nici chiar dacă se produce la vîrf, de vreme ce, luînd un exemplu la întîmplare, l-am antipatizat pe arogantul lider P.S.D. Cozmin Gușă, aproape că ne-a devenit simpatic luptătorul lider P.D. Cozmin Gușă și, în curînd, îl vom găsi șarmant pe liderul creștin-democrat Cozmin Gușă. N-are rost să mai adaug aici schimbări spectaculoase de doctrină, precum cea a, luăm din nou un personaj la întîmplare, socialistului Meleşcanu, devenit cumva peste noapte apărător al valorilor liberale, sau, infinit mai spectaculoasă, devierea ușoară spre dreapta, o deviere populară, a la fel de socialiștilor membri P.D.

Așa că, generalizîndu-se sindromul de inconsecvență dobîndită, n-am găsit deloc surprinzător să-l auzim pe președintele Traian Băsescu înfierînd cu mîndrie prezidențială, în fața comisarului european Olli Rehn, o „enormitate” precum aceea că România ar fi o țară coruptă. Nu, s-a revoltat domnul președinte, nu sîntem o țară coruptă, ci doar una cu cîțiva corupți acolo, pe care, dacă ții-neți cu tot dinadinsul, domnilor europeni, vă invităm să-i arătați cu degetul – clar și precis. Altfel, fără dovezi, să vă tacă pliscul!

Sigur, limbajul, altfel destul de colorat, al președintelui a fost unul ceva mai diplomatic, dar, în esență, cam asta s-a străduit să le transmită domnul Băsescu europenilor. Ceea ce, ca să fim cinstiți, ne cam unge la orgoliu și ne face să uităm că, o întreagă campanie electorală plus alți cîțiva ani anteriori, însuși actualul președinte vorbea despre o țară coruptă, fără a ținti cu degetul, ferm, către unul sau altul dintre acuzații la grămadă. Numai că, firește, cuvîntul „corupție” sună plăcut cînd ești în opoziție și devine foarte enervant cînd ești la guvernare.

Problema nu este însă inconsecvența președintelui, spuneam că ne-am obișnuit cu așa ceva, la un nivel mult lipsit de moralitate chiar – deci nu ne mai irită, nu ne mai pasă. Mai mult, lui Traian Băsescu, nonconformist și simpatic în nonconformismul lui, îi stă bine să fie inconsecvent, ba chiar m-aș hazarda să spun că prea multă consecvență l-ar face anost. Ceea ce deranjează însă în luarea de poziție a președintelui este că, pentru prima oară de la preluarea puterii, domnia sa aduce întru cîțiva cu predecesorii săi din P.S.D.: devine iritat cînd alții îi vorbesc despre problemele administrației sale. Și asta în condițiile în care nici măcar nu se face el vinovat de corupția generalizată din România. Ce se va întîmpla însă peste doi ani, cînd în reproșurile ce i se vor aduce țării se va putea regăsi printre principalii învinuiți?

Promițîndu-ne în campanie că va lupta cu sabia în mîna împotriva corupției, cîțiva dintre noi, vreo 52%, chiar ni l-am imaginat pe Traian Băsescu îmbrăcînd „cămașa morții” sau măcar suflecîndu-și mînecele unei cămăși obișnuite și pornind la stîrpit corupți, așa cum stîrpești buruienile dintre legume. Și invitîndu-ne, într-un fel sau altul, și pe noi la această luptă.

Acum, după ce l-am auzit atît de revoltat din pricina etichetei de țară coruptă pe care ne-o aplică europenii, nu ne rămîne decît să sperăm că președintele nostru nu ne invită să pornim un fel de luptă a struților, lipindu-ne capetele de pămînt în virtutea principiului că ceea ce nu vedem nu există. Nu de alta, dar, procedînd astfel, s-ar putea să avem surpriza că maniera de „luptă” le place și europenilor. Care, coborîndu-și capetele la nivelul solului, s-ar putea să piardă din raza vizuală nu doar corupția românească, ci, pentru încă o nefericită perioadă, și întreaga Romînie.

Prima victorie pentru literatura digitală

Euroliteratur, expoziția multimedia desfășurată la Muzeul Național al Literaturii Române, a depășit numărul preconizat de vizitatori. Dragoș Neamu, omul de PR al proiectului, ne-a declarat: „Într-o săptămîină am avut mai mulți vizitatori decît a avut muzeul într-un an și jumătate”. Proiectul este într-un upgrade continuu, a doua sa fază fiind elaborarea de parteneriate pe programe educaționale cu școli și licee din București. Săptămîina trecută a avut loc o întîlnire cu profesorii care vor să implementeze în școli aceste programe de tip atelier, interactive.

Constantin Vică

Feedback-ul este puternic după numai două săptămîni de expoziție. „Genul acesta de abordare multimedia în programele culturale și educaționale, corelate cu obiectul sau expoziția fizică, este la mare modă în muzeologia occidentală, iar rețeta a fost aplicată cu succes și la noi, prin Muzeul Național de Artă al Romîniei. Noi, la *Euroliteratur*, am avut multe grupuri de școlari care ne-au vizitat și «au călărit» cu nesaț și încîntare *infotouch*-urile din expoziție”, a mai spus Dragoș Neamu. Programările pentru vizite se fac deja cu două săptămîni înainte, dat

fiind numărul mare de vizitatori.

Proiectul *Euroliteratur* este finanțat de Comisia Europeană, prin programul Cultura 2000, și este realizat în parteneriat cu alte cinci state membre ale Uniunii Europene: Cehia, Spania, Italia, Polonia și Grecia. Bugetul său a depășit 300.000 de euro, dar se pare că banii și-au atins scopul. Managerul proiectului, Sande Vîrjoghe, alături de echipa sa (Dragoș Neamu, Ana-Maria Paraschiv, Ruxandra Tîrcă și Raluca Bem-Neamu) lucrează acum la o continuare a *Euroliteratur*: spectacole – lectură publică interactivă (*Read me! Play me! Judge me!*) în 22 de orașe românești și europene.

Nominalizările la Gala UNITER 2005

Spectacolul *Nefericiții* al Teatrului Național din Tîrgu-Mureș a primit cele mai multe nominalizări la ediția de anul acesta a Galei UNITER ce va avea loc în 4 aprilie, la Sala „I.L.Caragiale” a Teatrului Național din București. O producție a Companiei Tompa Miklós din cadrul Naționalului din Tîrgu-Mureș, piesa de teatru *Nefericiții* este nominalizată la patru premii: cel mai bun spectacol, cel mai bun actor în rol principal, cel mai bun actor în rol secundar și cea mai bună actriță în rol secundar.

Pe lîngă *Nefericiții*, alte două spectacole, *Othello* și *Omul cel bun din Siciuan* – ambele realizate de regizorul Bocsardi Lazslo la Teatrul „Tamasi Aron” din Sfîntu-Gheorghe –, au o prezentă consistentă pe lista de nominalizări, concurînd la trei, respectiv două categorii.

Cîte două nominalizări din partea juriului format din criticii de teatru Alice Georgescu, Mihaela Michailov și Sebastian-Vlad Popa au primit și *Portretul lui Dorian Gray* (Teatrul Odeon),

Cum doriți sau Noaptea de la spartul tîrgului și *Avarul* (Teatrul Național din Craiova).

Maia Morgenstern și Mariana Mihut concurează la premiul pentru cea mai bună actriță în rol principal, pentru rolurile din *4:48 Psychosis* de Sarah Kane, respectiv *Sorry* de Aleksandr Galin, iar la categoria cel mai bun actor în rol principal au fost nominalizați Ilie Gheorghe, Răzvan Vasilescu și Zsolt Zayzon.

10 volume în concurs pentru Premiul Național de Proză „Ziarul de Iași”

„Ziarul de Iași” organizează a doua ediție a Concurșului Național de Proză, pentru volumele publicate în anul 2004. Premiul Național de Proză „Ziarul de Iași”, în valoare de 50.000.000 de lei, va fi oferit autorului celui mai bun volum de proză, în cadrul unei festivități care va avea loc în luna iunie. Juriul, din care fac parte Alexandru Călinescu (președinte), Emil Brumaru, Nichita Danilov, Valeriu Gherghel, Codrin Liviu Cuțitaru și Gabriel H. Decuble, a se-

lectat inițial, din bogata producție editorială a anului 2004, 20 de titluri. După o selecție riguroasă, în concurs au intrat 10 autori, pe care vi-i prezentăm în ordine alfabetică: Radu Aldulescu – *Proorocii Ierusalimului*, Editura U.S.R.; Ioana Bradea – *Băgău*, Editura Samuel Tastet Editeur; Mircea Cărtărescu – *De ce iubim femeile*, Editura Humanitas; Gabriel Chifu – *Visul copilului care pășeste pe zăpadă fără să lase urme sau Invizibilul*, descriere

amănușită, Editura Polirom; Gheorghe Crăciun – *Pupa russa*, Editura Humanitas; Nora Iuga – *Sexagenara și tînărul*, Editura Polirom; Dan Lungu – *Raiul gănilor*, Editura Polirom; Nicolae Strîmbeanu – *Evanghelia după Arana*, Editura Humanitas; Ion Vianu – *Caietele lui Ozias*, Editura Polirom; Daniel Vighi – *Misterele Castelui Solitude sau despre singurătate la vreme de iarnă*, Editura Polirom.

„Ziarul de Iași” oferă și două premii „Aurel Leon” pentru debut, în valoare de 10.000.000 de lei fiecare, rezervate exclusiv autorilor ieșeni.

Cîștigătorii premiilor pentru debut și al Premiului Național de Proză „Ziarul de Iași” vor fi anunțați la mijlocul lunii martie, iar înmînarea premiilor va avea loc în luna iunie, în cadrul festivităților prilejuite de sărbătoarea aniversară a „Ziarului de Iași”.

Altfel spus
Un duplex București-Paris cu
Seria Pădii, Mircea Iorgulescu,
Metal Vîntic, Dinu Flămînd

Angela Gheorghiu, una dintre cele mai cunoscute soprane din lume:

„Nu se înțelege prea bine ce înseamnă cuvântul valoare”

Cu o zi înaintea întâlnirii cu Angela Gheorghiu, văzusem 2046, cel mai recent film al regizorului Wong Kar Wai. Pe genericul de final al peliculei care a obținut premiul pentru cel mai bun film ne-european al Academiei Europene de Film pentru 2004 se puteau vedea pomenite două arii de operă pe care regizorul din Hong Kong le folosise. Cel mai des auzită era aria *Casta Diva*, în interpretarea Angelei Gheorghiu. Cealaltă arie era interpretată de Maria Callas, considerată astăzi una dintre cele mai mari soprane din istoria genului (dacă mai era nevoie să precizez).

Răzvan Țupa

În 1992, când a debutat la Covent Garden, în Londra, Angela Gheorghiu era deja cunoscută în România, dar știa că poate să reușească mai mult: „Mă întrebați despre celebritatea în România sau în străinătate? În România, când aveam 18 ani, eram deja pusă pe același plan cu interpreți care trecuseră de 30-40 de ani. Senzația pe care o aveam era că pot să reușesc orice și, mai mult, că am dreptul la toate acestea, pentru că muncesc din greu ca să reușesc”. Pentru cei mai mulți dintre artiștii români, distanța de la celebritatea națională la cea internațională este uriașă. Când, după Revoluție, a ajuns la Londra pentru o audiere, Angela Gheorghiu nu vedea lucrurile deloc așa: „Am știut că o să ajung aici. Nu mi se părea nimic ieșit din comun. Știam din România care este nivelul meu! Nu a fost vorba despre noroc sau altceva de felul ăsta. Am repetat mult, am lucrat mult și este normal să știi unde poți să ajungi”.

Premiu românesc după marile distincții europene

După debutul la Londra în *Traviata*, care a însemnat și prima înregistrare video a sopranei, Angela Gheorghiu a fost unul dintre numele cele mai solicitate de operele din toată lumea. În 1996, era deja vedeta unei înregistrări EMI Classics, cu un album de duete și arii, împreună cu Roberto Alagna, care în prezent este sotul sopranei. Premiile pe care le-a dobândit până acum Angela Gheorghiu acoperă aproape tot peisajul muzical european și nord-american: două premii Gramophone Awards pentru cea mai bună înregistrare de operă și Discul anului în Marea Britanie, un premiu Choc du Monde în Franța, două premii Diapason d'Or în Franța, premiul Cecilia în Belgia, Deutsche Schallplattenkritik, premiul revistei italiene „Musica”, Premiul Foreign Lyric Production și Premiul Criticilor Americani. În 2001, Angela Gheorghiu era vedeta premiilor Brit pentru muzică clasică, fiind declarată artista anului (Female Artist of The Year).

În urmă cu o lună, soprana se afla la București pentru a primi premiul „Femeia anului” la secțiunea Artă și cultură, acordat de revista „Avantaje”.

O altfel de vedetă

Ca dintr-un „noroc” special, și de data aceasta ajungeam să vorbesc cu Angela Gheorghiu după ce soprana trecuse printr-o întreagă zi de interviuri. Chiar înaintea interviului meu, o studentă a fost adusă la artistă „ca să îi ceară un sfat”. Soprana s-a retras într-o cameră alăturată și puteam să o auzi, din când în când, punctând câte o explicație. Cu toate că, după interviul meu, Angela

De cele mai multe ori, Angela Gheorghiu este comparată cu marile soprane din istoria operii, nu foarte rar fiind numită „ultima divă de modă veche”. „Nu mă gândesc la dive din trecut. Nu obișnuiesc să fac comparații cu alte soprane, eu fac ceea ce am eu de făcut.”

Gheorghiu urma să ajungă la o emisiune de televiziune transmisă în direct, soprana nu s-a oprit decât atunci când a fost convinsă că a reușit să o ajute pe tânăra care venea în urma ei. „Nu am decît cinci minute pentru discuție”, îmi spunea apropiindu-se de masă, „îmi pare rău, dar trebuie să ajungem la televiziune”. Așa că mă așteptam să nu obțin prea mult de la ea. M-a surprins și faptul că, deși copleșită de cereri de interviuri, de câte ori vine în România, recunoaște fiecare ziarist care i-a pus întrebări cu ocazia altor vizite în țară.

Miza pe valoare

„Orice premiu care îți e oferit este o onoare și este bine să îl primești cu respect”, spunea soprana. „La ceremonie m-am simțit un pic singură...” Și a completat zîmbind: „De multe ori mi se pare că nu se înțelege prea bine ce înseamnă cuvântul *valoare*. Am văzut multe vedete făcute peste noapte, care poate sînt bune în domeniul lor, dar titlul de personalitate este puțin exagerat...”.

Desconsiderarea valorilor nu este neapărat o problemă care să se limiteze numai la țara în care s-a născut, dar „în România avem personalități adevărate. În artă, în cultură, în știință, avem oameni foarte importanți în România, care aproape că nu sînt băgați în seamă! Poate că este datoria presei să îi aducă în centrul atenției, să afirme valorile, nu

vedetele de o zi. La ceremonia la care mi-a fost înmănat premiul, am întâlnit persoane pe care m-am bucurat să le văd, dar, atunci când spun că m-am simțit singură, nu mă refer la celelalte premiate, ci la invitați”.

De fiecare dată când presa britanică, dornică de variație, se apucă să o ironizeze sau să o critice pe Angela Gheorghiu, argumentele folosite sînt întotdeauna extra-muzicale, judecări „de societate”. „Este numai zgomot de fond”, spune soprana. „Eu fac ceea ce am de făcut, profesia mea îmi ocupă mult timp, dar am și siguranța lucrului făcut bine.”

Atunci cînd i se vorbește despre zvonurile referitoare la mult-comentatele renunțări la contracte cu regizori celebri, Angela Gheorghiu pune o dată în plus accentul pe valoare: „Mă simt responsabilă pentru tot ceea ce fac pe scenă. De multe ori, cîntăreții acceptă multe prostii din partea regizorilor. Acum 20-30 de ani, lumea a început să creadă că se merge la operă ca să vadă producția unui regizor. S-a uitat că, dacă vrei să apreciezi un mare dirijor, mergi într-o sală de concert, nu la operă. Cred că interesul în cazul unui spectacol de operă cade pe vocea interpretului. Fiecare interpret este unic și ai ocazia să apreciezi tehnica vocală... Nu știu de ce se impune «apartheid»-ul acesta între operă, muzică clasică și teatru, dar nu este o situație normală”.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

de RADU PAVEL GHEO

Blestemul TVR (thriller)

De la începutul anului, s-a tot făcut vîlvă pe tema înlocuirii, demiterii sau alungării directorului Televiziunii Române, Valentin Nicolau, și s-a discutat despre cîte în lună și-n stele: echidistanța TVR, ingerințele instituției prezidențiale în administrarea postului național, necesitatea unei noi legi a audiovizualului și alte probleme urgente, care la noi se discută aprins o lună, două, iar apoi sînt uitate complet, ca să avem ce discuta și altă dată.

Rîndurile de față n-or să rezolve problema TVR. Nici nu urmăresc așa ceva. Încearcă doar să pună problema altfel, mai... mistic, pornind de la ideea că TVR-ul și radioul publice nu pot fi reformate fiindcă *nu se vor* reformate. Las la o parte faptul (altfel semnificativ) că și TVR, și radioul public au destui angajați profesioniști și talentați, fiindcă nu așa ajungem la rădăcinile răului.

Rădăcinile acelea se ascund pe undeva prin spațiul tenebros al legăturilor TVR cu politicul. Am eu impresia că asupra TVR-ului a fost aruncat un blestem greu, care impune o exorcizare pe măsură. Nu glumesc. Să vedeți numai ce-a pățit domnul Nicolau, directorul instituției pe care dînsul o conduce, iar eu și alții o plătim cu bani grei.

Domnul Valentin Nicolau, directorul Editurii Nemira, era un editor demn de tot respectul. Nu uit de curajul cu care a lansat pe piață cîțiva scriitori români tineri și necunoscuți, într-o vreme în care nici o editură nu prea îndrăznește așa ceva (în nici un caz ca politică editorială). Radu Aldulescu, Petre Barbu, Daniel Bănuțescu, Horia-Roman Patapievică sînt doar cîteva nume lansate editorial de Valentin Nicolau. Am și eu motivele mele să-i mulțumesc, fiindcă debutul meu într-un volum colectiv (o antologie SF) se datorează tot Editurii Nemira. Ei bine, unde e azi omul acela îndrăzneț, managerul priceput, editorul echilibrat? Simplu și grav: a dispărut în beznele TVR, din care nici un șef nu scapă cu spiritul neciuit. S-a pierdut în ceturile halucinozene ale administrației televiziunii, de unde realitatea se vede pe dos, iar albul devine negru.

Iau doar un exemplu: domnul Nicolau avertizează într-un interviu publicat în „Academia Cațavencu” (nr. 6/2005) că o presupusă acuzație de cenzură din TVR „a făcut să se uite de toate monitorizările făcute de CNA și de „Academia Cațavencu”, monitorizări care apreciau ca echilibrate *Jurnalele TVR*”. Echilibrate, *Jurnalele TVR*? Și eu, ghinionistul de mine, cum dădeam pe TVR 1 la Jurnal, cum nimeream peste figura lui Ion Iliescu sau a lui Adrian Năstase! Sau era doar ceasul rău? Cum „Dilema Veche” tocmai avusese un număr dedicat TVR (nr. 55/2005), am găsit acolo un raport al Agenției de Monitorizare a Presei, care spune că, în perioada 28 octombrie – 26 noiembrie 2004, puterea a apărut la știrile din *prime time* ale TVR în proporție de 72%, iar opoziția – de 26%. Echilibrat, echilibrat... Apoi, Adrian Năstase avea 31 de apariții și intervenții directe, iar Traian Băsescu”, 4. Cam 8 la 1 echidistanță pentru Adrian Năstase. Adică echilibrat, cum spunea domnul Valentin Nicolau.

Nu discut aici credibilitatea unui om pentru care „echilibrat” înseamnă 8 la 1 în favoarea celui mai tare (de atunci), fiindcă – pe cuvînt! – nu domnul Nicolau mi se pare vinovat de orbirea sa personală. Ci TVR-ul. Instituția. M-aș bucura dacă domnia sa își va recăpăta priceperea și profesionalismul pierdute în clădirea aceea posedată de îndată ce va părăsi funcția care-i leagă mințile.

Iar TVR-ul ar avea nevoie de o exorcizare cît China. Ca și un alt spațiu posedat de draci, unul de care o leagă o veche dependență: *Casa Popoului* (cum îi zice un amic Palatului Parlamentului). Pînă una-alta, eu scot TVR 1 de pe telecomandă. Mă lepăd un pic.

ROMÂNIA LA RAPORT
cu Carol Sebastian
Un dialog în FM în care
întrebările nu rămîn fără răspuns
ORA 17:00 și 20:00
www.fir.ro

ARS COQUINARIA
de ADRIANA BABEȚI

Kykeon & Moly

celor care își închipuie că am scos de la păstrare un nou cuplu de amozeci din spița lui Philemon și Baucis, Daphnis și Chloe, Tristan și Isolda, Romeo și Julieta, Paul și Virginia, Bonnie și Clyde ori chiar Pepe și Fifi le-om spune că amarnic se înșală. Și mai mult decât atât: că dacă nu știu despre ce-i vorba, să nu se pripească. Ci să dea mai bine cu nasul prin ăst ungher umil, spre a-și mai lua un supliment din felul întâi de cultură. Să simtă, vorba ceea, gustul unui curs scurt (tot) despre Ulise, pe care l-am lăsat mofluz în grota lui Calipso și am vestit cu surle și trîmbețe o mare vrăjeală pentru săptămîna aceasta. Ce-i drept, n-am scos meniul din burtă (sau cel puțin nu din burdihanele muritorilor de rînd care sîntem), ci din rețetarul de haleli & beverages fermecate ce lunecă doar în stomac de erou.

Dar să dăm odată misterul în clocot! Ce-s *kykeon* și *moly*? Ia, ce să fie: o licoare ca-n vis și un papa bun, pe care pune gura Ulise, cel iubit și ocrotit de zei. Numai că, mai întâi, să ne aducem aminte că tot în *Odiseea* vine clipa cînd eroul nu voințe a se atinge de daru-nmiresmat și dulce al lotofagilor, din care se înfruptă soții săi și cu grăbire își pierd tot trecutul, nemaiștiind de unde vin și încotro se duc, fără de rost și rădăcini. Istețul Odiseu nu cade însă în capcana uitării întinsă de floarea de lotus. Cum nici în cea țesută de maga Circe. Căci aici am vrut a ajunge, pe insula ca un geamăt, Aia, unde tovarășii nesăbuiți ai lui Ulise nu se pot înfrîna și gustă, înainte de a fi prefăcuți în porci, din torocala „de brînză, de făină și de miere/ Cu vin de Pramne”. Să țineți bine seama la ce cîntă aedul: vrăjitoarea cea nureșă „în mînca-rea asta/ Amestecă și farmece cumplite”.

Dicționarele zic că torocala ar fi o combinație de băuturi ori bucate, iar cînd rețeta-i aidoma cu cele descrise în cîteva rînduri de Homer (și mai apoi de Platon în *Republica* ori de Clement din Alexandria), ea nu-i altceva decît misteriosul *kykeon*: amestec sfînt, înghițit de inițiații în marile Eleusinii. Așa-i că v-am lucrat în foi de viță? Mai biruiți o porție? Iată deci ce zice Homer că ar fi *kykeon*-ul în *Iliada*, cînd îl pune pe moș Nestor înțeleptul să adauge-n udătură, spre a-i da gust, „ceapă, miere gălbuie și sfîntă făină de orz”. Sau, tot în *Iliada*, *kykeon* cu variațiuni: vin negru de Pramne, în care cîrlionțata Hecamedă presară „albă făină” și brînză de capră dată pe răzător de aramă.

Ca să vedeți cîte știe biata cenușareasă pe care prinții o pun să aleagă fasolea în pagina 4, mai aflați că, în *Imnurile* așa-zisului Homer, zeița-mamă a misterelor grecești, Demeter, nu vrea vin dulce în cupă, căci alta-i băutura convenită ei. Drept care, precum un barman isteț, una-două viră în blender „făină, apă și fraged fir de busuioc”. Deși în alte imnuri poeziile proslăvesc un amestec din „făină, apă și fire de mac”, ce trebuie băut de către miști (pluralul de la *mist*, pentru cine s-a înecat cu vorba) pe stomacul gol, după un fel de post. S-ar zice că nehalții soți ai lui Ulise se țin întru totul de sacra lege cînd se reped răvășiți de foame și liorpăie torocala lui Circe. Aș! Ei sînt pricepuți doar la cumplit desfrîu, căci, se dăulește chiar Ulise, nu-i rușine mai mare decît pîntecul care-ți dă ghes să-mbuci, să bei, să uiți de suferință: „nu-i nimica mai sfruntat pe lume/ Ca pîntecul grețos ce te silește/ Să te gîndești la el, cu tot necazul/ Nespuse-l ai...”. Tocmai de-aici li se și trage toată grozăvenia: după ce inghit torocala vrăjită, nuielușa lui Circe îi preschimbă în porci, iar nutrementul lor, pe săturate, devine – vai! – jîrul.

Numai Ulise gîl-gîl *kykeon* pe îndelete. Și ce să vezi minunăție? Atins de vîrguță, nu pătêste nimic. Rămîne tot el. Căci vestitorul Hermes i-o aduce spre mestecat pe *moly*, planta fermecată, cu dalbe flori și rădăcină neagră. Pe acest *orbit* străvechi savanții l-au botezat *halimus triplex*, în fapt, un fel de usturoi. Cine să știe? Poate doar mîntea limpede, răcorită, a lui Hermes, și ea un fel de *moly*, care-l bate la puncte pe *kykeon*, fiindcă, zic vechii greci, rațiunea musai să țină în frîu sminteala. Iar *kykeon*-ul, așa cum îl vrăjește Circe, e chiar pierderea de cuget. Nu altceva scriu și dicționarele, cînd presară deasupra cuvîntului un sens figurat: tulburare, dezordine, confuzie. Ieșire-nfierbîntată din matca minții clare, ca în orgiile din templele Demetrei.

Și-atunci n-o fi mare mirare dacă acum, la sfîrșit, ne-om cere iertare neștiutorilor besteliți la-nceput: da, feții babei, de fapt *kykeon* și *moly* sînt, în științele sufletului, un cuplu pe vecie, precum Riga Crypto și Laponia Enigel. Sau, în oglindă, la marele irlandez, Leopold & Molly (Bloom). Hai că nu vă vindem gogoși! Dar și ce-i prea mult strică. Așa că om pune o vreme savanțicurile la murat și v-om băga pe gît doar dulceturi.

Viața de după „Codul lui Da Vinci” (II)

Da Vinci reloaded: Fapt versus ficțiune

LAMERICA
de CASIANA IONIȚĂ

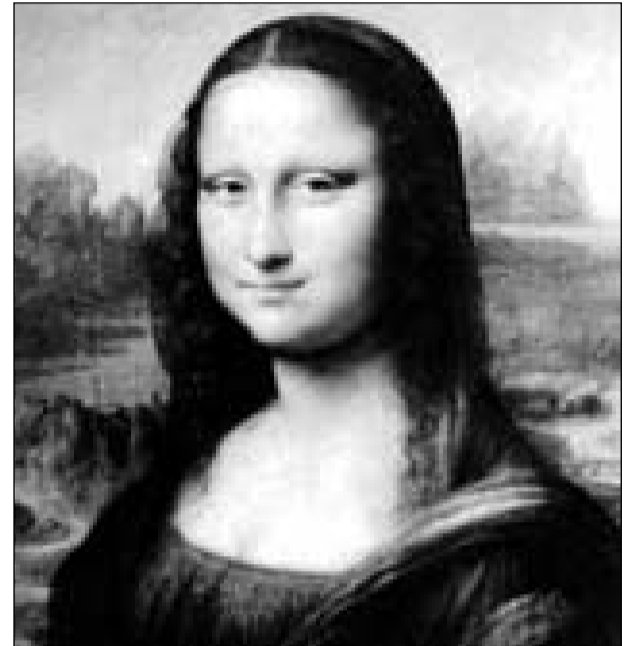
Povesteam săptămîna trecută despre revolta comercială a unor critici, creștini declarați, împotriva lui Dan Brown, autorul *Codului lui Da Vinci*. Departe de mine dorința de a-l transforma pe Dan Brown într-un martir. Dimpotrivă, el este doar un scriitor ce și-a vîndut marfa atît de bine, încît a generat nu numai ceea ce presa a numit „fenomenul Da Vinci Code”, ci și un fel de reproducere haotică a produsului în cele mai diverse forme.

Dacă poziția celor ce s-au erijat în apărătorii creștinătății în fața așa-zisului atac al lui Brown este subiectivă, cea a unor istorici ai religiei este însă mai greu de ironizat. Deși are iz comercial, critica factuală este mai dificil de combătut. Un asemenea critic este Bart Ehrman, autorul cărții numită previzibil *Truth and Fiction in the Da Vinci Code* (cu subtitlul *A Historian Reveals what We Really Know about Jesus, Mary Magdalene, and Constantine*). Poziția sa academică (este șeful departamentului de studii religioase de la Univeristy of North Carolina at Chapel Hill) și sprijinul Editurii Oxford Press îi conferă lui Ehrman argumentul autorității. Critica lui este scrisă în alt registru, mai academic, deși declarat subiectiv. Ehrman nu atacă ficțiunea în sine, ba chiar laudă calitățile

scriitoricești ale lui Brown, ci doar faptele. Reproșul lui porneste de la același pasaj de pe prima pagină a romanului care inflamase și spiritele mult prea creștine.

Cuvîntul declanșator de valuri de explicații este „fapt”. Brown pare să fi notat într-adevăr greșit o serie de fapte istorice elementare. Ele sînt explicate de oameni care, fără a fi mari universitari, au făcut mai multă cercetare serioasă: de la Ehrman la Sharan Newman, autoarea unui dicționar menit să completeze *Da Vinci Code*, numit la fel de pompos comercial *The Real History Behind the Da Vinci Code*.

Dar transformă toate aceste critici factuale ce par întemeiate percepția romanului? Ironia face ca atacurile la adresa lui Brown să fi pormit de la amintitul cuvînt de pe a doua pagină a cărții, „fapt”. Dacă cititorii ar fi acordat însă mai multă atenție primei pagini, pe care scrie și „roman”, dezbaterea ar fi putut lua altă turnură. Acea primă pagină implică intrarea în cu totul

Parisul are o ofertă specială pentru Luvru: „tur” Brown cu oprire specială în fața Giocondei

altă lume, prin acceptarea pactului ficțional.

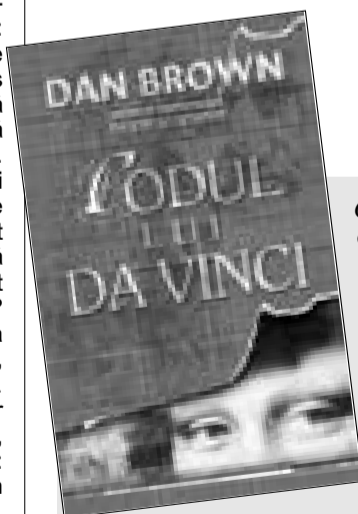
Răspunzînd criticilor pornite de la fapte greșite, Brown a pledat tocmai pentru inocența ficțiunii. I s-a spus, printre altele, că publicul va crede că citește istorie, fapte, nu lumi imaginate. Așa să fie? Ar fi nevoie poate de complexe studii sociologice pentru a demonstra ceea ce pare totuși clar: niște cititori postmoderni, precum ne considerăm, nu vor citi orice se pretinde a fi factual ca și cînd chiar ar fi.

Dan Brown, ghidul dumneavoastră

Oricît de postmoderni ne-am declara, nu putem să pretendem însă că nu suferim și de un pic de donquijotism. Și pînă și acest donquijotism a fost scos la vînzare. La scurtă vreme după ce *Codul lui Da Vinci* a devenit un best-seller, au început să se ofere tururi speciale în locurile din orașele menționate în carte. Printre ele, Parisul, Londra, Roma și cîteva orașe din Scoția.

Se poate face așadar un tur complet *Da Vinci Code* în Londra, vreme de șapte ore, preț de 250 de lire sterline. Parisul contraatacă și are, printre altele, o ofertă specială pentru Luvru: intrați să vedeți doar tablourile descrise de Brown (cu oprire specială în fața megavedetei *Gioconda*, desigur). Ghidul de călătorii *Fodor's* propune pe website un tur complet cu *Da Vinci Code* drept ghid. Cei ce îl critică pe Brown pentru că amestecă faptele și ficțiunea fac liste de citate din carte și le alătură acelor fapte pe care ei le consideră adevărate. *Fodor's* folosește tot citate sau un sumar al întîmplărilor dintr-o anume zonă a orașului, dar așază lîngă ele descrierea locurilor reale și explicații despre cum se poate ajunge la ele mai ieftin și mai simplu.

Și acesta nu a fost decît începutul unei serii ce poate ajunge de talia lui *Harry Potter*. Pentru că, ați ghicit, Dan Brown scrie continuarea *Codului lui Da Vinci*.

Codul lui Da Vinci conducea detașat și în topul celor mai vîndute cărți în Uniunea Europeană, realizat de revista „Lire” în vara anului trecut. Cartea era pe primul loc la categoria ficțiune în șapte țări (inclusiv Franța), al doilea în Germania, al șaselea în Marea Britanie și al șaptelea în Grecia. Imediat după Brown s-a clasat Paulo Coelho, care conducea de departe piața de carte din țările estice ale Uniunii Europene.

Și în România, romanul lui Brown a înregistrat vînzări spectaculoase pînă acum. Rao – deținătoarea exclusivă a drepturilor de editare a cărților lui Dan Brown în românește – a declarat peste 15.000 de exemplare vîndute în 2004, din octombrie pînă în decembrie, conform unui recent articol din „Cotidianul”.

Suplimentul lui JUP

**HOMEPAGE,
SWEET HOME**
de **FLORIN LĂZĂRESCU**
flazarescu@yahoo.com

Cîinii au cuvîntul

Sînt un supporter înflăcărat. Al cui?! Și al tău, de exemplu. Nu te costă mai nimic. E suficient să mă furi cu o idee. Dacă vrei un miting pe cîste, un protest, o manifestare de bucurie în centrul orașului, vii la mine. Prin anul doi de facultate, un prieten a pățit un mare necaz: a vrut să rămână repetent pentru a fi în același an cu mine. Și tocmai atunci hop! și legea anului repetat. O mare nedreptate, vă spun. Am găsit repede niște cartoane, am scris pe ele **GREVĂ GENERALĂ** și am ieșit în fața universității. Ne-am adunat vreo patru-cinci oameni. În jumătate de oră, a apărut presa. Am intrat la știri. Pe seară erau cîteva sute de studenți în fața universității. La fotbal mă aprind și mai tare. Poate vă închipuiți că sînt un om oarecum serios. Nu m-ați văzut la bustul gol în centrul orașului, băfînd cu lingura într-un castron de tablă. România trecuse de Anglia la **Campionatul Mondial de Fotbal din 2000**.

În opinia prietenului meu Lucian Dan Teodorovici, sînt cel mai ciudat supporter de fotbal: urmăresc cu atenție piața transferurilor, sînt la curent cu zicerile lui Gigi Becali, cu ontologia lui Cornel Dinu, cu aroganța lui Cristi Borcea, cu zîmbetele misterioase ale lui Dinel Staicu,

regret ieșirea din scenă a lui Pinalti, mă bucur că și-a făcut Poli Timișoara echipă, nu lipsesc de la meciurile jucate de Poli Iași în Copou – și totuși nu țin cu nici o echipă din campionatul intern pînă într-atît încît s-o urăsc pe alta. Pe plan extern, unii ar putea crede că am o pasiune pentru Real Madrid, dar eu, de fapt, țin doar cu Roberto Carlos. Mai precis, ca să folosesc un clișeu, „țin cu spectacolul”. Fac această lungă introducere ca să-mi justific uimirea care m-a cuprins uitîndu-mă pe forumul www.dinamo-online.net, la secțiunea „Cîinii au cuvîntul”, după ce Steaua a eliminat Valencia. „Nu am mai intrat cîteva zile pe forum exact pentru că mi-era frică să nu citesc despre Steaua. Și să aud chestii de genul «mi-a părut bine că s-a calificat»”; „Adevărul este ca nu pot să suport cînd îi văd pe spurcați cum se bucură. Nu mai pot nici să deschid televizorul să mă uit la sport”; „Ce zi mizerabilă... Toată presa e spurcată... Toată țara... INCREDIBIL!!! Nu mai am cuvinte... După meci aveam o stare de vomă... Morții lor de spurcați!”; „Nu mă bucur pentru că Steaua s-a calificat, România are de cîștigat, dar Dinamo are imens de mult de pierdut! Aici, în România, este ultimul lucru pe care mi-l doresc: să văd în campionatul următor, la derby, o cupă arătată nouă în ciudă. Și ante-penultimul este să fiu iarăși blocat în trafic de sute de mașini care scot fulare roș-albastre pe geam și care uită că la meci au fost civilizați și ne înjură, și eu NU POT FACE NIMIC! Și ai vrea să mă bucur cumva cînd

Steag stelist confiscat de supporterii dinamoviști

îi văd pe steliști cît de bine joacă acasă, cînd noi într-o lună jucăm la ei, iar la orizont apare spectrul unui 5-0 celebru? Hmm... tot ce a făcut meciul ăla pentru mine a fost să îmi schimbe o opinie: toată iarna am așteptat meciul cu ei, acum mi-e frică să mă mai duc în Ghencea”; „Vă rog nu mai vorbiți de Steaua că turbez” – iată cîteva declarații ale fanilor dinamoviști. Sînt la curent și cu eternele ciondăneli dintre fani, dar la drama asta a dinamoviștilor nu mă așteptam: „spurcații” de steliști s-au calificat în șaisprezecimi. Ce-o să scrie pe www.dinamo-online.net dacă Steaua cîștigă Cupa UEFA? Întreb în calitate de supporter, că „spurcat” de stelist nu-s.

Oricum, nu toți dinamoviștii au avut aceleași reacții. Teodorovici, „cîine pînă la moarte și dincolo de ea”, m-a sunat imediat după meci și mi-a spus în ciudat doar că steliștii „au avut noroc”.

Revenind la site, un fan mai temperat observă că la mijloc e treaba românească legată de „capra vecinului”. Primește răspunsul sec: „Vecinul” ăsta al nostru are o capră tare împutită. Nici chiar așa, s-o lăsăm să moară de bătrînețe, că ne-a behăit de ne-au luat dracii în ultimii 25 de ani”. Trebuie să recunosc că dinamoviștii au umor, deși acum sînt cam triști. Și că nu știu cum s-ar comporta steliștii în situația inversă. Dar nici băieții de la Dinamo nu vor să ne arate cum ar fi, de vreo cincisprezece ani încoace.

Poate credeți că e doar o joacă acest articol. Eu însă îmi risc viața scriindu-l. Sînt înconjurat de dinamoviști. Și, ca să împac pe toată lumea, vă invit să judecați după logica steliștilor: Steaua a bătut cea mai bună echipă din lume în 2004 – Steaua e cea mai bună echipă actuală din lume. Dar cine e ultima echipă care a bătut-o pe Steaua în Ghencea? Poli Iași.

LA LOC teleCOMANDA
de **ALEX SAVITESCU**

Văleul greu, mărunțiș de weekend

Aflasem mai demult că un important ziarist din capitală nu are televizor acasă. Nu știu dacă între timp s-a hotărît să facă pasul cel mare și să treacă în lumea catodică, însă am început, încet, încet, să-i înțeleg alegerea. Înaintea ultimelor sărbători, am decis să mă conectez din nou la eterna și fascinanta dimensiune a semnalului adus de cablu. În afara unor rarissime ocazii (cînd, de exemplu, rîzi cu Gigi Becali și Dan Diaconescu mai ceva decît cu clasicii Stan și Bran, ori cînd televiziunea publică, măcinată de scandaluri private, „greșește” cu un film bun), cele cincizeci de posturi nu te „prind” cu absolut nimic. Dacă s-ar face un studiu al lipsei de eficacitate, grilele de programe ale televiziunilor noastre ar fi în topul listei de exemple.

Amarul exemplu strălucеște, în toată splendoarea sa, mai ales în românescul „uichend”. Vrei să găsești, ca tot cetățeanul obosit după o săptămînă de „Da”, șefu’, acumă se rezolvă!, un amărît de ceas în care să rămîi pironit cu telecomanda în mînă; un răgaz în care să-ți sune telefoanele din casă, soneria de la ușă, messenger’ de pe calculator, iar tu, prins de clipa aia de grație, să-i ignori pe toți cei care te caută. N-ai să ai parte de așa ceva decît dacă (Doamne, iartă-mă!) Ben Laden își pune în aplicare alte planuri diabolice în straturile superioare ale smogului american, dacă Discovery ori National Geographic dau un documentar ontologic sau dacă una dintre televiziunile mici și vioaie de la noi ne înțepă urechile cu monologul „ontologic” al vreunui „mischui” autohton.

Sîmbăta este o zi lăsată de Cel de Sus pentru comedii cretinele, aruncate cu polonicul din toate părțile: ProTV-ul te face să nu te uiți la versiunea pentru școala ajutoare a „istoriei” lui Robin Hood (am aflat însă un lucru capital: și bărbații din pădurile Nottinghamului purtau, în vremea aia, izmene...), iar Național TV o dă pe față, cu *Doi idiști la Hollywood*. În timpul ăsta, ProCinema-ul ne amintește de dialogurile stupide din majoritatea filmelor românești ale anilor '80 (*Căsătorie cu repetiție*), iar Antena se luptă cu „genialii”. La ultima emisiune chiar m-am uitat, în speranța că voi vedea ceva ce nu știm despre Florin Piersic: am adormit devreme, auzindu-l în surdină pe Szobi Cseh cu eternele povestiri despre cascadorii și pe Mărgelatu zicînd aceleași poante vechi de cînd lumea. Pe Prima TV, dacă voiai să-ți sară somnul, puteai să-l admiri pe Sabbagh cum dă iama printre blocurile gri și cocioabele dărăpănate – un demers, într-adevăr, nimerit pentru o minunată seară de sîmbătă...

Duminica, registrul este dat cu roțile în sus: de la gaguri, televiziunile noastre trec fără regrete la „caft”-uri: pe ProTV poți admira niște ninja parcă fugiți din video-urile anilor '80 direct în producțiile din 2000, iar pe ProCinema, actualul guvernator al Californiei îi bate la taxă și impozite pe *Batman și Robin*. În așteptarea unei noi serii din filosofia adîncă a Fratelui cel Mare, Prima schimbă niște mame între ele. Acestea sînt smulse din dormitoarele conjugale, teleportate în case străine, unde tre’ să se dea bine cu noua familie și, la sfîrșit, să zică o poezie frumoasă despre cît de bine s-au adaptat noilor condiții și cum or să rămînă dînsele prietene cu ficele/fiii „teleadoptivi”.

În condițiile date, aștept cu nerăbdare să începă emisiunile cu mitici, gîgi și neamirci. Acolo, măcar, ai ceva din toate cele de mai sus: poantele ieftine ale „genialilor” Dinu-Borcea-Becali-Dinel, schimb de „mame” – ultimele transferuri și declarații plate („eu de mic țin cu...”) și, nu în ultimul rînd, incursiuni în miez de zi pe stadioanele care seamănă, cîteodată, cu lupanarele vizitate de Sabbagh.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

de **BOBO ȘI BOBI**

Astăzi este ziua mamei

Voi nu m-ați întrebat de ce car după mine ghiveciul ăsta de flori. Asta e, a venit primăvara, toată lumea duce flori peste tot.

Eu am ghiveciul cu mine fiindcă azi e ziua mamei. Astăzi toate vrăbiile cîntă mai frumos. Soarele luminează mai puternic. Pînă și morma-

nul de caca de cîțel din scara blocului miroase mai bine.

E ziua mamei. E ziua în care patronul fabricii de confecții unde ea își scuipă sănătatea o anunță că se fac restructurări. E ziua în care infirmiera analfabetă din spital îi cere bani ca să-i schimbe cearșaful. E ziua în care poștaşul uită să-i aducă pensia,

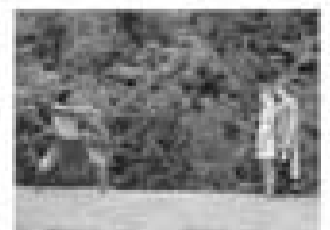
fiindcă vecinul îi dă ciubuc mai mare. E ziua în care frații mei vor lua note proaste, fiindcă mama nu a avut bani pentru cadoul dirigintei. O zi superbă în care farmacistă se șterge în spate cu rețeta mamei, deoarece plafonul pentru medicamente a fost deja decimat de mînăriile făcute cu doctorașii de familie, pe care tot mama i-a păcălit să-i dea rețeta. Florile sînt pentru ma-

ma. Probabil că mîine le va duce la tanti de la Casa de Pensii, poate-poate o trece pe lista cu bilete de tratament. Cu ghiveciul vreau să fac un bine țării: să sparg dinții patronului, infirmierei, poștaşului, dirigintei, farmacistei și medicului de familie.

Bobi

VREI UN RESTAURANT TRADIȚIONAL?

IS-24-FUN

Este mai mult restaurant, decât...
bar, cafea, cofetărie, discotecă

**DUMNEZEU SE UITĂ
LA NOI CU BINOCULUL**
de EMIL BRUMARU hobbitul@yahoo.com

Îngerul cu insulete

(Videoclip pentru Țuflik)

Eu trupul lui, vă jur, nu i l-am văzut pe de-a-ntregul niciodată, mîndru și pur, așa cum am citit în cărțile copilăriei, cînd mă înspăimînta numai și gîndul că s-ar putea întîmpla să-l întîlnesc... la vîrsta aceea toate întîlnirile sînt posibile... oriunde te întorci dai peste cîte o „vedenie”... peste cîte o „arătare”... așa mi s-au vădit, în farmecul vremii de-atunci, obiectele cele mai simple... aparent simple... căci cît de complicată, de fantasmagorică mi se părea o cană plutind în după-amiaza fierbinte, cam la un centimetru, nu mai mult, deasupra mesei dintr-o sufragerie întunecoasă... fugeam repede afară, urmărit de gura ei lacomă, umedă... gata să mă soarbă în hăul plin cu apă... Și nici nu doream să-l zăresc... Bănuiesc că-i insuportabil de frumos, necruțător prin bunătatea-i nefirească, nelumească-n obiceiurile-i tandre și crude totodată... Prefer să-i simt doar neglijența... așa... scama atîrnînd de manșeta luminoasă a nimbului așezat pe-o parte... sau fluturile scăpat din ureche... sau melcul ieșind, lipicios, umed, moale... înaintînd cu coarcele erectile prin aerul echivoc... melcul personal!... nu-i cazul să mai explic ce înțeleg prin asta, să-și închipuie fiecare ce vrea... Sau să-mi adie răsufierea lui fină de plantă animală, să mi se răsfire sufletul lui fraged pe față... Să-i aud rotirea duioasă, invizibilă, protectoare, plutirea lui sfîntă ce-mi apasă cu gingășie iubirile, păguboasele mele amoruri, căutînd să mă salveze de la dezastre... orice femeie, pînă la urmă, a fost un... nu prea pricep de ce... da' a fost... păi, ce să fac eu dacă așa a fost? Că, uite, îmi și zic uneori... domn'e, da' chiar niciodată nu o să am și eu baftă la femei? Că adică de ce să nu am noroc... ce?... sînt damnat?... mi-a făcut careva vrăji cu hribi uscați în flaut flaușat de față mare de la Liceul de Arte „Octav Băncilă”? Da' și cînd o să pun io laba pe una!!! Una absurdică și miștoacă de pute-a zarnacadea definitivă la fermoar... Bine... vine ea și clipa asta dulce... tititi... mă răzbună pentru toată viața dusă-n mă-sa și de-a dura... Să revin!!! Preferam alipirea lui caldă, periculoasă totuși, în întuneric, mîngîierea pieptului tîmîiat, mentolat, pufos... pe pieptul meu de om aspru și păcătos și bubos, îndemnul lui, sprijinul... imboldul fremătător, dat inimii ce ar începe să bată-n ritm de chitară zdrobită... Îngerul cu țuflik și pulpe-pulpe... Bineînțeles că despre Înger e vorba!!! Stam deseori pe terasa vreunei cafenele și-l așteptam inutil. Treceau ore... ziua scădea... nu sosea. Făceam plata, dam bacșiș, mă codeam... cine știe?... dacă se ivește... în sfîrșit... cu mîinile în buzunarele de la geacă... Uneori rătăceam pe peronul gării... Plecam obosit, trist, amețit de neșansă, de hipertensiuni și alte alea... Camera ticsită de cărți, dezordinea sîcîitoare a singurătății cu pereții murdari, manuscrisele rătăcite... Mi-am închipuit mereu Îngerul, seducător, viclean, surîzător... un soi de elevă cu ghiozdănel, chiulind vesel la latină, fumînd... în blugi... Nu exista? Era în altă parte? „Viața e în altă parte”, ne învață nenea Kundera... Mda... Trebuie din nou să revin!!! Îngerul ăl Mare, puternic, scorțos-suav, Îngeroloiul divin distribuie har prin locuri neștiute de mine... Dacă îi cășunează (că e nervos și dînsul, ce naiba!), îți înfiripă un pustiu de fericire, c-o oază la mijloc, cu un spațiu rotund în clocotul izvoarelor pătrate, un loc tapisat cu ierburi mă-tăsoase, cu flori teribile-n tăiușul petalelor subțiri, rotoare ca elicele elicopterelor, un popas presărat cu pietroaie de smarald și alte topaze safirii, cu bulgări de cristal logodiți cu bile de rouă clandestină... Dumnealui, c-o sflră, dezghioacă iluziile ca pe-o nucă proaspătă, cu coaja verde... descătușează-n ceruri curcubeie, le transformă-n coapse... te îmbie să întinzi mîinile șiroind de cuvinte, cu unghiile zmulse de cleștișorii de rufe ai disperării... da... mîinile umflate, crăpate... să bezmeticești ca orbețul, amăgît a pipăi nimicul, a atinge carnea dizolvată-n zugrăveli de biserică... Îngeroloiul ne prepară într-o omletă de amurg cu sos de paradis pierdut, regăsit, pierdut... Spre deosebire de Îngerul cu insulete, visat de mine... mmmmmmmmmmmmm...

„Rusoaica” – un posibil

Poate că o dată cu noua reeditare a *Rusoaicei*, la peste 70 de ani de la apariție, ceva se va schimba în soarta unui roman cu totul spectaculos și în soarta unui scriitor sistematic antipatizat, nedreptățit, ocolit de criticii și istoricii literari. Și, implicit, ocolit de canon. Gib Mihăescu nu se studiază la școală, deși, dacă facem o lectură atentă, îndrăznelile sexuale din *Rusoaica* sau din *Donna Alba* nu sînt mai mari decît, să zicem, cele din *Patul lui Procust*. Începînd însă cu Lovinescu, mai toți comentatorii s-au oprit cu insistență asupra laturii *scandaloase* a scrierilor lui Gib Mihăescu.

de Luminița Marcu

S-au folosit cu obstinatie în legătură cu Gib Mihăescu cuvintele „extravagantă”, „trivialitate”, „libidine”, „vulgaritate”, printre cei mai înfocați adversari fiind G. Călinescu. În istoria sa vorbește despre „o atmosferă dezgustătoare, de vulgaritate, priapism și halucinație”, iar întreaga complexitate a fascinației eroului pentru rusoaica fantomatică este redusă de Călinescu la „aspirația bărbatului pentru femeia necasnică”. De altfel, Călinescu se pare că nu a citit cu prea multă atenție romanele lui Gib Mihăescu, pentru că, atunci cînd le rezumă, face multe confuzii de conținut epic. Insistă însă la nesfîrșit asupra „descrierii actului erotic în aspectul cel mai trivial”, o persistentă obsesie a criticii noastre, extrem de pudibondă întotdeauna. Așa a rămas Gib Mihăescu în isto-

rie, pentru că se știe ce putere de canonizare a avut și are monumentală istorie călinesciană. Asta în ciuda faptului că da, există o atmosferă obsesional-sexuală în *Rusoaica*, dar niciodată, absolut niciodată, actul sexual nu e descris naturalist, nici măcar realist, ci mai mereu învăluit în poeticitate și cu ajutorul eufemismului tipic interbelic. Iată un exemplu, scena de dragoste mult așteptată dintre Ragaiac și Niculina: „Atunci simții deodată aroma pătrunzătoare a nukului, și-n rostogolirile care urmară văzui stelele aprinzîndu-se de zvîcnirea lor firească, dar atît de puternic, că parcă dăntuiau ca pe fundul unei imense tamburine pe care o agita sălbatic deasupra infinitului un titan înnebunit. Formele cu rezistențe și flexibilități de oțel fin ale Niculinei îmi dădură bucurii nemaicunoscute; în schimb, îmbrățișarea mea îndelungată o covîrși de tot și o preschimbă, dintr-o căprioară sălbatecă, într-o pisică nespus de calină. Iar nukul era amettor”.

Un stilist de mare finețe

Gib I. Mihăescu,
Rusoaica,

editie îngrijită și
postfătată
de Al. Andriescu,
colecția „Fiction
Canon”, Editura
Polirom, 2004

Nu știu în ce măsură se poate schimba percepția asupra acestui scriitor acum, la 60 de ani de cînd Călinescu, fără să-i citească romanele cu prea mare atenție, l-a trecut în rîndul prozatorilor, cum s-ar spune, interziși copiilor (și deci școlii, și deci canonului). Dar cu siguranță această eventuală schimbare de canon n-ar fi o pierdere, pentru că romanele lui Gib Mihăescu sînt o combinație singulară de senzualitate, intelectualism și o scriitură de cea mai bună calitate, îndelung studiată și atent construită, o scriitură exersată deja în excelențele lui nuvele, anterioare romanelor.

Printre puținii critici de dinainte de comunism care

SEMNAL

Pe Sorin Stoica îl citești aproape fără să conteze prea mult despre ce scrie. Mult mai important este cum scrie. Îți dă impresia că este în stare să comenteze savuros și instrucțiunile de folosire ale unui extincător plasat pe holul spitalului în care își poartă zilele personajele sale. Deși e aproape surd, eroul cărții știe să asculte zgomotul de fond al unei vieți amărîte, să descopere acolo spectacolul realității în care trăim. La fiecare pagină – fie că rîzi, fie că ești indignat alături de povestitor față de „conjurația imbecililor” pe care i-a întîlnit –, ai senzația că vrei să o citești repede-repede și pe următoarea.

„Am un stil hibrid cu aparențe parodice de text bășcălios. Textele mele nu sînt însă decît asumate, sincere. De fapt, scriu așa pentru că n-am încotro. Nu se poate altminteri. Ar trebui să vă povestesc pe scurt viața mea pentru a înțelege. Asta și fac în cartea mea.” (Sorin Stoica)

Sorin Stoica, *O limbă comună*, prefață de Marius Chivu, colecția „Ego. Proză”, Editura Polirom, 256 de pagini, 229.000 de lei

simbol anti-bolșevic

au recunoscut valoarea reală a scriitorului Gib Mihăescu a fost Tudor Vianu, în *Arta prozatorilor români*. Discutat din punct de vedere stilistic, Gib Mihăescu se dovedește magistral. Nu e prima dată cînd mai discretul Vianu are intuiții exacte, iar gustul și precizia analizelor sale se dovedesc, încă o dată, superioare. După Vianu, Gib Mihăescu e un excelent portretist, un stilist de mare finețe, un creator de atmosferă halucinantă și un mînuitor neîntrecut al ironiei și autoironiei. Adică exact calitățile principale ale scriitorului. Vianu le-a spus limpede și definitiv, dar ele n-au fost suficient adoptate. Asta și din motive istorice, asupra cărora nu s-a insistat mai deloc. Pentru că pudibonderiei călinesciene i s-a adăugat încă un ghinion: venirea comunistilor, care n-aveau cum să guste rusoaica lui Gib Mihăescu, o rusoaică venită „din lumea de dinainte”, o rusoaică ce fuge tocmai de bolșevici și caută civilizația din regatul românesc. Această „greșală” a scriitorului e amendată drastic de Crohmălniceanu în istoria sa, unde Gib Mihăescu e un scriitor *indus în eroare*, ce rămîne „tributar imaginii pe care o crease presa vremii despre Rusia bolșevică”. O imagine care astăzi nu ni se mai pare deloc atît de „greșită”.

Gib Mihăescu, discutat cu risipă de amănunte

Atitudinea antibolșevică a personajului principal Ragaiaic nu adaugă, bineînțeles, nici un strop de valoare literară romanului lui Gib Mihăescu, dar ea explică, poate, încă o dată, marginalizarea scriitorului în perioada postbelică. Iată o descriere a celor care încercau să treacă Nistrul păzit de soldații locotenentului Ragaiaic: „De obicei, «bol-

„Scris între 1930-1933, cu antecedente mult mai îndepărtate (personaje, motive etc.), romanul *Rusoaica* transformă în substanță epică, de coloratură aventuroasă, unele amintiri personale din 1917-1918 și din 1924, întregite de altele ale unor camarazi și cunoștințe. Romancierul s-a referit în mai multe rînduri la împrejurările care i-au sugerat nucleul epic din *Rusoaica*. Ele sînt consemnate într-un interviu pe care Matei Alexandrescu i-l ia scriitorului pentru revista «Facla», la apariția cărții, în 1933. Romanul i-a fost inspirat de povestirea unui prieten, ofițer de grăniceri, care i-a comunicat o întîmplare tragică, petrecută în sectorul pe care îl supraveghea. O tînră violonistă, venită clandestin peste frontieră, este obligată să se întoarcă, găsindu-și moartea, din cauza gheții care cedează, în valurile reci ale Nistrului. Necunoscuta aceasta a devenit în romanul lui Gib I. Mihăescu Valia Andreevna Grușina, întruchiparea pămîntească a femeii așteptate de Ragaiaic să se deslușească din cețurile

răsăritului, ca o arătare a neprevăzutului. Valia, apariție fugară într-un sector vecin, este mai puțin un personaj romanesc și mai degrabă o proiecție lirică, justificarea unei «veșnice, neliniștite așteptări», cum va preciza chiar romancierul. Lui Ragaiaic, pentru ca acest mit să poată dăinui, i se interzice întîlnirea cu femeia din vis. Fire comună, acesta vrea însă să pipăie absolutul, care este un dat al imaginației. El nu înțelege că cel mai aproape de rusoaica lui misterioasă a fost atunci cînd aceasta se afla la mii de verste de sectorul prin care a trecut Valia și are nesocotința s-o caute în preajma lui, confundînd-o cu o fată oarecare, frumoasă ca altele, nenorocită ca altele, gata s-o trădeze, pentru acest trup pîngărit de un camarad de sector, pe inaccesibila femeie din vis. Aspirația spre ideal, în care pune o grandoare de halucinat, este anulată de micimea satisfacției imediate pe care o așteaptă.”

Al. Andriescu, postfață la *Rusoaica* de Gib. Mihăescu

șevicii» erau niște bieți zdrențăroși, cu fața suptă de mizerie, cu ochii aprinși de frigurile fricei și oboșelei celei mai crunte: cine știe ce distanțe enorme străbătuseră acești nenorociți, pe furis, cine știe cîtă artă, istovitoare de nervi ca orice artă, întrebuintă pentru a se strecura pe dinaintea poliției celei mai bănuitoare și iscoditoare din lume. Ajungerea pe limanul românesc era pentru ei suprema fericire, termenul tuturor suferințelor; pe tărîmul celălalt, pe care abia îl părăsiseră, vedeau încă spectrul foamei și al mizeriei, privind în urma lor livid și neputincios, cu disperarea celui căruia i-a scăpat o bună pradă din gheară”. Mai mult, sînt surprinse reacțiile soldaților simpli, oameni de la țară, atunci cînd aud de bolșevici: un grănicer prins dormind în post și amenințat că o să fie furat de bolșevici și dus peste Nistru spune: „poate mort m-or duce acolo”... Iar rusoaica la care visează locotenent-

ul e nu numai frumoasă, misterioasă și senzuală, ci și simbolul lumii distruse de comunism: „Ea avea să caute repede să dea de cîmpul larg și potolit al păcii de dincoace, de care avea nevoie frumusețea și sufletul ei. (...) Sufletul ei bizar și sălbatic de cazacă, dornic de libertăți de stepă, de galopuri sălbatice în inimi omeneste, de hîrjonele viclene cu vîrfurile de migdală al ochilor ei oblici și străpungători ca un hamger tătare, n-avea să mai suporte multă vreme spațiul strîns îngrădit și constrîngerea mecanică la care era supusă”.

Nu s-a insistat pînă acum asupra acestei chei de interpretare a *Rusoaicei* lui Gib Mihăescu, deși după 1989 ne-am fi așteptat la asta. Din păcate, atunci cînd nu e reeditat, așa cum s-a întîmplat imediat după 1989, în condiții mizere, cu femei lascive pe copertă, Gib Mihăescu e discutat, cu risipă de amănunte, aproape exclusiv în funcție de

asemănările sau deosebirile cu marea literatură rusă (asta făcea și Crohmălniceanu, comparîndu-l, de favorizant, cu Dostoievski, asta face și postfațatorul de acum, interesant, desigur, dar inevitabil nedrept față de un scriitor român aflat departe, și în intenție, și în rezultat, și în anvergura limbii și a civilizației din care provine, de mării ruși).

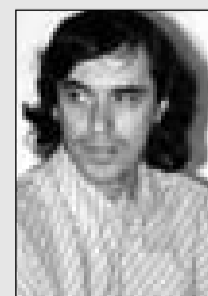
Gib Mihăescu este un scriitor care ar merita să stea lîngă mării noștri romancieri interbelici. Chiar dacă, spre deosebire de cei mai intelectualizanți dintre ei, Gib Mihăescu a avut în epocă și un uriaș succes de public. Iar asta nu se iartă ușor.

Trei scriitori români nominalizați la Premiul „Giuseppe Acerbi”

Scriitorii Marin Mincu, Mircea Cărtărescu și Norman Manea sînt nominalizați la ediția de anul acesta a premiului literar italian „Giuseppe Acerbi” – Narațiunea pentru cunoașterea și apropierea popoarelor. Cei trei autori concurează cu cîte un roman publicat atît în Italia, cît și în România. Marin Mincu este nominalizat cu *Jurnalul lui Dracula* (apărut la Editura Bompiani, în 1992, și la Editura Polirom, în 2004), Mircea Cărtărescu, cu *Nostalgia* (Editura Voland, 2003, apărut inițial în România la Cartea Românească, în 1989, și reeditată la Editura Humanitas, în 2003), iar lui Norman Manea i-a fost selecționat romanul *Întoarcerea huliga-*

nului (Grupul editorial Il Saggiatore, 2004, și Editura Polirom, 2004). Marin Mincu a mai obținut trei distincții în Italia: Premiul „Eugenio Montale” (1989), Premiul „Carlo Betocchi” (1992) și Premiul pentru roman, Bergamo (1998). Ajuns la a XIII-a ediție, Premiul „Giuseppe Acerbi” a fost creat pentru a face cunoscuți în Italia autori din diferite țări.

Ana-Maria Onisei

SEMNAL

Dragostea durează trei ani face parte dintr-o trilogie a cărei poveste Beigbeder o rezumă dezarmant de simplu: În primul volum mă îndrăgosteam, în al doilea mă însuram, în al treilea divorțam și mă însuram din nou”. În acest ultim volum, amorul are un timp de evoluție și disoluție incontestabil: trei ani. Sătul pînă la greață de Anne, splendida lui soție, Marc Marronnier se îndrăgostește isteric de Alice cea cu picioare lungi. Divorțează de Anne (cei trei ani de supraviețuire a dragostei se scurseseră) și reușește, după teribile tribulații, s-o divorțeze și pe Alice. Cu care se căsătorește. Romanul uzează, ca și *199.000 lei*, de același cinism sulfuros, aplicat acum sentințelor despre iubire.

Frédéric Beigbeder, *Dragostea durează trei ani*, traducere de Marie-Jeanne Vasiliou, seria „Roman”, Editura Pandora M, 198 de pagini, 189.000 de lei

Fac elogiul iremediabilei

Interviu realizat de George Onofrei

Mărturiseați, acum ceva vreme că, în cazul dumneavoastră, viața și literatura sînt două domenii separate și că nu permiteți o contaminare prea mare a uneia cu cealaltă. Este vorba despre o dedublare sau pur și simplu despre buna organizare a celor două planuri?

N-aș putea spune că e vorba despre un fenomen de factură schizoidă. Dar, în principiu, viața poetului, a scriitorului și viața individului care e scriitorul respectiv nu se află neapărat într-un fel de osmoză mai mult sau mai puțin promiscuă, – căci osmoza e promiscuă prin definiție. N-am considerat, de obicei, că evenimentele vieții mele sînt imediat și obligatoriu traductibile în literatură. Știți cum se termină prefața lui *Daphnis și Chloe...* „Iar nouă ajută-ne zeul să scriem dragostea altora cu gînd senin”. Prin asta vreau să spun că există un fel de „lirism” al detașării de ceea ce ți se întîmplă ție, încercînd să te transpui în situații nu etern-umane, – e prea pompos spus – dar generale.

Ce părere aveți despre clasamentul poezilor pe care l-a realizat „România literară”?

Le mulțumesc și eu pe această cale celor cîțiva critici care m-au nominalizat acolo. Majoritatea erau doamne. Clasamentele nu sînt totuși compatibile cu arta. Dalí s-a amuzat dînd note unor pictori, dar el avea niște criterii la vedere: culoare, compoziție, tehnică: anatomie, perspectivă... Se putea discuta! Dar aici e vorba numai de niște preferințe ce se dau drept adevăruri suverane. Îmi pare rău, dar clasamentul respectiv e doar un exercițiu frivol și cam atît.

Se aplică „sentința” dumneavoastră și în cazul clasamentului realizat de „Observator cultural”, pe baza căruia *Craii de Curtea-Veche*

a fost desemnat cel mai bun roman românesc al secolului XX?

Nici acel clasament nu va fi fost perfect (sau de dorit); dar, fiind vorba de *Craii...*, sînt de acord (cu rezultatul său). E o capodoperă în care pitorescul și expresia deocheată fac casă bună cu principiile astrale. Titlul în-suși are, vorba lui Pașadia, „ceva ecvestru, mistic”. Singur cuvîntul *craii* oferă multiple posibilități de lectură. Cartea e într-adevăr fermecătoare. Pentru ea am chiulit, întîia dată, de la școală! Întîia dată din motive culturale... Totul mă fascina în *Craii...*, inclusiv faptul că trei sferturi din vocabular mi-era străin. Aveam vreo 14-15 ani; am început-o seara și n-am lăsat-o din mîna pînă în zorii zilei. Ce să mai caut, străveziu, la școală? *Străveziu* nu numai de nesomn,

ci și de lectura unei cărți fosforescente.

Mai puteți citi cu plăcere *lenăchiță Văcărescu*?

Da! *Ienăchiță* are două-trei poezii foarte frumoase, pe care le putem citi cu doza de u-

Multe lucruri le am în „computerul” meu

Ce cuprinde lista dumneavoastră de lecturi de plăcere?

Luat repede, mi-e greu să vă răspund. Uneori, citesc (sau răsfoiesc) vechi cărți asemenea unui somnambul. (Nu contează că acesta nu citește, avînd alt soi de preocupări.) Unele le știu pe dinafară. (Exagerez, dar nu prea mult.) Recitesc pagini critice, eseuri, – de pildă, Alexandru George, unul din marii noștri autori! L-aș reciti pe Proust, să zicem, dacă nu mi-ar fi teamă că, citindu-l, aș începe să bolesc, să zac la pat. Unele cărți, apoi, sînt groase, mult prea groase; luîndu-le în mîna, te întrebă dacă ai vreme suficientă pentru a le duce pînă la capăt. „Patima cititului”, de altfel, n-am prea avut-o niciodată; iar de vreun an, sau doi, de zile, din pricina salahorelii strict scriitoricești, cam neglijez lecturile, lectura.

mor necesară și nu fără considerația cuvenită efortului său de a încropi ceva de ordin poetic, într-o limbă pînă atunci aproape inexprimabilă de neexprimată ce era! Are cîteva stihuri încîntătoare: „Nu-i mîngîiere,/ Nici e putîntă...”, cu ceva din Eminescu în ele: „Dar n-am mijloace,/ Nici e putîntă...” ș.a.m.d.

Apropo de Eminescu, cum putem scăpa de acest festivism care cuprinde țara de două ori pe an, cu ode închinare „poetului național”?

Încă de pe vremea lui Vlahuță, s-au pus bazele mitului eminescian. Mai decent, pare-se, decît acum; căci, între timp, mitologia respectivă a fost contaminată de festivismul unui Festival stupid: „Cîntarea României”. Eminescu e o victimă a lui, a marelui *kitsch* tribal-rapsodic ce-și atinsese apogeul în anii vechiului regim; el e și victima autovictimizării noastre, în prelungirea tenebroasei teorii a conspirației antiromânești. Altfel, el e văzut de către mulți asemenea unei picturi de gang. Efigia lui, prin publicații și manuale, este stîngace ca portretele-robot. Statuile, mai toate, ar putea intra în panteonul budist. În fine! Cît despre „Lucașfărul poeziei”, expresia e literă de evanghelie! Ce-i drept, însă, este atîta astralitate, atîta pulbere stelară și fior cosmic în acest poet, încît e anevoie, uneori, să faci abstracție de ea!... De ce e parodiat Eminescu? Numai marii poeți sînt parodiați, pentru că sînt memorabili. Și, fiind memorabili, devin și parodiabili. Dar parodia e și o formă de simpatie... Am dat un interviu aseară, telefonic, unui post de radio transilvan. Și cu cîteva minute înainte de a intra în direct, ce credeți că aud în receptor? *Mai am un singur dor*, cîntat la vioară! Așadar: „Lucașfărul poeziei”, „poetul nepereche”, „poetul național”. Sin-

tagma ultimă își are, poate, locul în *Istoria...* lui Călinescu. La biserică, într-o slujbă de pomenire, nu și-l are. „Mîntuiește-l, Doamne, pe robul tău Mihai Eminescu, poetul național!” e, pasămite, un mesaj cam redundant pentru auzul Tatălui ceresc.

Cum v-au convins cei de la „Dilema” să le dați în fiecare săptămîină o poezie?

Nu ei m-au convins, i-am rugat eu! Anterior, „Dilema” îmi cerea să scriu, din an în an în Paște, cîte ceva într-însa. Or, apărînd un număr tematic „Caragiale”, eu am trimis cîteva versuri (din ceea ce avea să fie, apoi, *Caragialeta bis*). M-am lăcomit, apoi, și i-am propus dlui Mircea Vasilescu (pe care nu-l cunosc decît din scris și, de o vreme, telefonic) o rubrică fixă, „Rimelări”. De obicei, scriu șase-sapte „rimelări”, le trimit prin e-mail dlui Vasilescu. Firește, pe măsură ce săptămîinile se scurg, arhiva se împuținează. Eu comit alte „rimelări”, iar la ocazii mai aparte, improvizez unele noi. (Este și cazul celei scrise pentru „Suplimentul de cultură”, rubrica „ArteFIXURI”).

În ce fel vă afectează celebritatea?

Dar dumneavoastră credeți că eu mă simt celebru? Nici cel puțin notoriu nu mă simt (pentru că, de fapt, nu prea sînt astfel). Altminteri, am o îndelungă practică a sertarului (a celui nu „cu aplauze”, ci cu tăcere, cu tăcere și cu întuneric); iar pe vremea vechiului regim, am publicat mult mai puțin decît scrisesem. N-am făcut însă, cum se spune, „literatură de sertar”. Pentru că nu aveam, pesemne, vocația necesară. Rezistența mea a fost pasivă. Venit pe lume într-un... turn (la Turnu Severin, adică), chemarea-mi va fi fost turnul de fildeș! Ceea ce nu înseamnă că promovez apolitismul.

Urmăriți actualitatea politică?

Inevitabil, ca să zic așa! Deoarece televizorul „pătrunde-n casă și în gînd”, cu actualitatea lui politică cu tot. Care, îndeobște, irită, enervează,

REPERE:

- > s-a născut la 8 iulie 1942
- > este absolvent al Facultății de Filologie a Universității de Vest din Timișoara
- > a primit pe 15 ianuarie, la Botoșani, Premiul Național pentru Poezie „Mihai Eminescu” pe 2004 pentru *Opera Omnia*.

singurătăți a artistului

Trei dintre laureații Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” de la Botoșani: Petre Stoica, Șerban Foarță, Emil Brumar

mănincă timp, nu glumă, dezamăgind adînc... Pentru că sîntem la vreo lună după alegerile din decembrie, dați-mi voie să vă spun în ce constă un neajuns al sistemului „curat constituțional”. Acesta presupune, fie din patru-n patru ani, fie din cinci în cinci, fie din cînd în cînd, alegeri. Alegerile presupun campanii îndelungi electorale. Campaniile electorale presupun mari cheltuieli de energie (fizică, psihică, elocutorie), adică multă oboseală. Astfel încît providențialii noștri aleși vin la putere gata obosiți! Bateriile li s-au descărcat, în mare parte,

în campanie. Imaginația le-a secăt, tot în campanie. După ce-și beau șampania electorală, par sleiți. Sleii de puteri, dar nu și de putere... La care (în paranteză fie spus) parvin, de obicei, în toiul iernii (care, la noi, e ceea ce știm bine).

Spuneți că o mișcare contestată în artă este valabilă doar atunci cînd se produce din partea unui singur individ, iar nu a unei „găști”. De ce credeți că revoluțiile în literatură, spre exemplu, trebuie să fie doar solitare?

Cred că, de prin secolul romantic, literatura/arta a fost mult prea mult influențată de politic (și, desigur, invers). E evident că romantismul revoluționar – cel de pe la 1830 – a fost înrîurit de baricade și cultivă, prin Hugo și alții, o retorică lozincardă și, nu o dată, găunoasă. Futurismul, suprarealismul și alte valuri sau curente al căror start a presupus platforme și manifeste de tip cvasi-politic i-au furnizat umanității destui fasciști sau bolșevici. Artistul este, însă, neînregimentabil. E singuratic, chiar și cînd nu este singur. Nu e propagandistul nimănui, – nici ba-remi al propriei sale arte.

S-a reușit în ultima vreme recuperarea vreunui autor de valoare, ignorat pînă la un punct?

Mai mult sau mai puțin! Oricum, destule nume mari au fost, așa-zi-

cînd, repuse pe tapet: Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Cioran, Horia Vintilă, soții Ierunca-Lovinescu ș.a.m.d. Unele sertare (al lui N. Steinhardt, al lui I.D. Sîrbu, al exilatului Ion Caraion) au fost desigilate, în sfîrșit... Apoi, recuperați au fost și sînt autorii strict contemporani, nemaiconștrîși să dea tribut „găurii negre” care e sertarul! Recuperărilor nu le-a lipsit tapajul. Sînt unii absolut idiosincracici la ideea imparțialității. Sînga e menajată, îndeobște, considerată generoasă, chiar sublimă, în detrimentul unei drepte al cărei pariu istoric e tot atît de infamant ca și al primei. Sîngiștii, însă, sînt oricînd recuperabili, recuperabili din principiu. Mă mir că n-a fost încă recuperat Sahia, cu, eventual, studio cu tot! Poate că și A. Toma ar merita un doctorat... Cît despre Sadoveanu, oportunist prin excelență și, ca atare, și de sînga, este privit cu indulgență, pentru motivul că... Ceahlăul e Ceahlău! „Vedeam Ceahlăul la apus/ Într-o sălbatică splendoare...” Or, la apusul vieții lui, Ceahlăului prozei românești îi lipsea tocmai sălbatica splendoare... Noroc că, în vreme ce Sadoveanu e Ceahlău, Ceahlăul nu e Sadoveanu! Iertați-mi, rogu-vă, intransigența, dar eu am dat examene sau teze, la română, din capodopera *Mitrea Cocor*. Mi-e greu să-l admir fără măsură pe maestru, fost președinte al Senatului carlist și vicepreședinte, pare-mi-se, al Prezidiului Ma-

rii Adunări, prin glasul căruia (de buciuc pe deal), în '47, s-a proclamat Republica. Amin. O să-mi replicați că și Argezi... Așa e, a adus, și el, serviciu erei roșii; dar nu la fel de necondiționat, nici din prima zi, ca Sadoveanu. – Care-l detestase pe vecinul de peste Nistru, apoi Prut, al României, pentru ca, prin octombrie '44, să fie unul dintre membrii fondatori ai ARLUS-ului, iproci, iproci. N-aș vrea să fiu un procuror intransigent și fără haz, a cărui unică măsură literară (sau artistică) e eticismul. Totul e pardonabil, finalmente, în funcție de cîtimea de iubire; iar sub acest aspect, Conu Mihai, mă tem că nu prea strălucește. A iubit, zice-se, natura imperturbabilă și rece, aidoma domniei sale, fiind, în rest, un mizantrop cu zîmbet, uneori, mios... Nu-mi face absolut nici o plăcere să vă spun asta în Moldova. Urmașii au să-i treacă cu vederea carențele de caracter, dacă, desigur, n-au să-l ierte prin uitare! De mine, este prea aproape și, în același timp, departe, ca o statuie, ca un chip cioplit.

De cine vă simțiți mai apropiat din lumea literară?

Dintre vii, dintre morți?

Dintre vii...

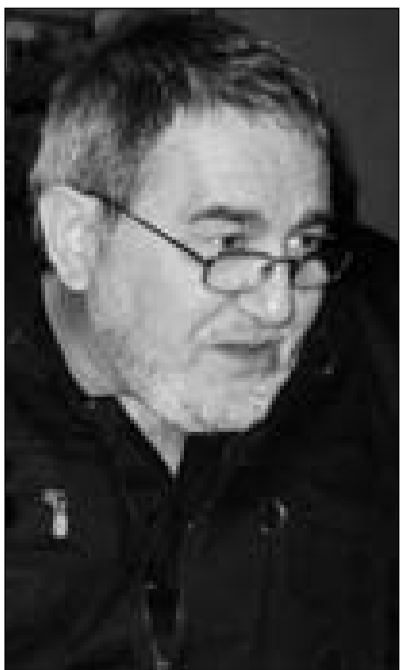
În ultimele trei sferturi de ceas, de dumneavoastră!

REPERE:

- > unul dintre cei mai importanți poeți contemporani
- > din primăvara anului trecut, îl puteți citi săptămînal în revista „Dilema Veche” la rubrica „Rimelări”

CĂRȚI:

- > *Texte pentru Phoenix* (1976)
- > *Simpleroze* (1978 – volum pentru care a obținut premiul Uniunii Scriitorilor din România)
- > *Șalul, eșarpele Isadorei Șalul e șarpele Isadorei* (1978)
- > *Copyright* (1979)
- > *Areal* (1983)
- > *Holorime* (1986)
- > *Caragialela* (1998 – recompensat cu premiul ASPRO pentru experiment)
- > *Un castel în Spania pentru Annia* (1999)
- > *Caragialela bis* (2002)
- > *Fractalia* (2004)
- > *La Editura Polrom, au apărut volumele Opera somnia (Premiul „Laurențiu Ulici” pentru antologie literară – Iași, Tîrgul Național de Carte LIBREX 2001) și Clepsidra cu zapadă* (2003)
- > Ultimul său volum, *Honorificabilitibus*, apărut la Editura Brumar, a fost lansat la Tîrgul de Carte Gaudeamus, în noiembrie anul trecut

Cartea sau filmul?

Cartea sau filmul? Și, și. Motivul e simplu. De multe ori, ca să nu spun de cele mai multe ori, după capodopere s-au făcut filme slabe, în schimb cărți oarecare au stat la baza unor filme extraordinare. O să dau numai două exemple. După *Război și pace* s-au făcut trei ecranizări: în 1915, în 1956, iar Bondarciuk a făcut ultima ecranizare, între 1965 și 1967. Nici una dintre aceste ecranizări nu a egalat capodopera lui Tolstoi. În schimb, Losev a făcut o capodoperă, filmul *Mesagerul*, după un roman obscur semnat de L.P. Hartley.

Ștefan Agopian

Dosar realizat de Ana-Maria Onisei

Vivien Leigh și Clark Gable în *Pe aripile vântului* (1939)

Între Zorba și Zorba, îl aleg pe Zorba

Lucian Dan Teodorovici

O imagine din copilăria mea: în cinematograful din satul bunicilor, în primul rând, înfiorat la maximum de drama vagabondului Raj Kapoor, vîrînd în mine pufarin udată de lacrimi. Altă imagine din copilăria mea: în casa din același sat, cu un prosop la ochi, hohotind amar sub impresia tragicului destin al prințului fericit din povestea lui Oscar Wilde. Din cele două imagini ale unor fapte petrecute la scurt timp după ce am învățat să citesc, deduc că: 1. am fost un copil extrem de plîngăcios; 2. nu făceam pe atunci vreo distincție, nici sentimentală, nici valorică, între carte și film – plîngeam la grămadă, indiferent de ce vedeam ori citeam.

Anthony Quinn și Alan Bates în *Zorba grecul* (1964)

Nu mă tolesc de dragul parabolelor, de aceea nu intenționez să dau rîndurilor anterioare valențe de genul ăsta. Mi-au folosit însă ca intro pentru a recunoaște că nici azi, ceva mai priceput într-ale distincțiilor valorice și ceva mai puțin vărsător de lacrimi nevinovate, nu pot să fac o comparație între film și carte. În virtutea ocupațiilor mele, de prozator și redactor, aș fi tentat, la o primă părere, ușor snoabă, să mă alătur ideii că e ceva mai *de seamă* să citești decît să fii cinefil. O minimă analiză secundă m-ar obliga să constat însă că, în fapt, nu prea cred să existe un cinefil adevărat care să nu fie și un cititor pasionat. Întrucît, trivialisînd un pic și reducînd la una dintre esențe, putem spune că, în ambalaje diferite și cu valențe estetice diferite, ambele vînd aceeași marfă: povestea. Iar o asemenea constatare anulează practic întrebarea: „Cartea sau filmul?”

Problema care s-a discutat vreme de decenii, cu o gravitate nemeritată poate, a fost însă dacă filmul ucide literatura. Astăzi avem răspunsul, iar el, evident, e negativ. Filmele mari și literatura mare trăiesc concomitent, mai mult, s-au dezvoltat

atît din punct de vedere artistic, cît și comercial, iar din cînd în cînd intră într-o simbioză ce naște capodopere. Spre exemplu, *Zorba grecul* și *Zbor deasupra unui cuib de cuci*, cărțile și filmele, sînt atît de bine realizate, încît e greu de crezut că își poate pune cineva întrebarea, clasică și plictisitoare: „Care-i mai bun: filmul sau cartea?”. Ele – și multe altele, desigur – reprezintă dovezile necesare pentru a spune că filmul și literatura sînt două mijloace de realizare a artei și tot ceea ce conține este calitatea artistului și calitatea receptorului.

La un moment dat, într-o altă zonă a filmului și a literaturii, cea kitsch, s-a produs totuși o anumită concurență: apariția și înmulțirea filmelor de tip *soap* sau *romance* au părut a eclipsa cărțile de același gen: Sandra Brown, spre exemplu, a avut zile negre și la noi atunci cînd s-a mărit considerabil oferta telenovelistică a televiziunilor. Și asta se explică foarte bine prin faptul că respectivele cărți nu oferă prea multe senzații diferite de respectivele filme, adică gospodinele plîng cu același drag cu care plîngeam și eu în copilărie, atinse la nivelul

superficial al sentimentelor frustrate. Nimic în plus. În ultimul timp însă, marketingul – care tinde tot mai mult să se transforme, la rîndul lui, într-o artă – a reușit să insufle cumva, într-un mod genial, dorința telespectatoarelor de *soap-uri* & *romance-uri* de a citi și cărțile care stau la baza filmelor, căci majoritatea filmelor de gen sînt ecranizări. Trebuie să recunoaștem că e o găselenită într-adevăr genială: să faci aceeași persoană să plîngă cu foc de două ori la aceeași poveste, o dată vîzînd filmul, a doua oară citind cartea... Sau să rîdă de două ori, că prea am scris pînă acum numai despre lacrimi!...

Prin urmare, concluzia pe care eu o vîd justă e că, artistice sau comerciale, fenomenul „film” și fenomenul „carte” își au, în egală măsură, rațiunea de a exista, fără a se concura reciproc. Adică, mai prețios spus, între Zorba și Zorba, îl aleg, cu dragă inimă, pe Zorba. La orizont apare însă o altă întrebare îngrijorătoare: vor reuși jocurile pe calculator, tot mai performante și mai fascinante, să omoare cartea și filmul? Nu pot decît să sper că, în timp, și această întrebare își va găsi un răspuns la fel de firesc și neapocaliptic precum cel ce a rezolvat disputa dintre carte și film.

De la Winnetou la Nabokov

Alin Ionescu

Eo problemă cu dilema asta. Cu ea mi-am început viața spirituală în fața blocului, în gașca de copii, cu cheia agățată de gît, schimbînd la negru indieni pe cowboy și apoi cowboy pe timbre cu fluturi din Sri Lanka. Mi-amintesc de discuțiile de atunci în care, venind cu turma de la cinematograful „Lumina”, disputam cu amicii dacă ecranizarea lui *Winnetou*, aia franco-germano-iugoslavă cu Pierre Brice, e mai ca lumea decît cărțile lui Karl May. Aveam cu toții niște minți destul de primitive, vă dați seama, dar opinia că lectura personalizează imaginarul ne-a mijit totuși în cap atunci cînd ne-am apucat să ne povestim unul altuia, în detaliu, felul în care vizualizase fiecare aventurile căpeteniei apăsătorilor. Nu mai zic ce dispute s-au născut atunci cînd a venit vorba de Old Shuterhand, mai ales că fiecare îl pronunța după urechea proprie, ba Suterhand, ba Șuterhend. Atîtea lecturi, atîtea filme.

Iar cînd un băiat mai mare ne-a spus că May însuși nu vizitase în viața vieților lui Vestul Sălbatic, am fost extrem de indignați și mult timp i-am repudiat orice alte opinii.

Am revenit la literatură spre 25 de ani

Mai tîrziu, cînd am trecut la Jules Verne, Swift și Defoe, diferențele au început să se coacă și să ia o formă din ce în ce mai conștientă de sine. Am avut o crampă imaginară profundă cu *La răs-cruce de vînturi* cînd Heathcliff și Cathy din reprezentările mele n-aveau nici cea mai vagă legătură cu pocitanii alea rarefiate din ecranizarea mult prea cețoasă și ostentativ dramatizată a romanului lui Emily Brontë, pe al cărei regizor, iată!, nu-l mai țin minte în ziua de azi. Încet, încet, am început să despart apele și să dau cărților ce-i al cărților și filmelor ce-i al filmelor. Asta cu atît mai mult cu cît de pe la 17-18 ani am

început să citesc, mai mult ca să mă dau mare, autori ceva mai greu de ecranizat, precum Kant și Marx. Am rămas de atunci cu convingerea și cu planul că, pînă la urmă, voi scrie scenariul pentru blockbuster-ul *Criticii rațiunii pure* și că cea mai potrivită formă cinematografică pentru asta ar fi un lungmetraj de desene animate, ca s-o înțeleagă toată lumea. Pe bune, nu glumesc, dar felul în care intelectul cunoaște lumea în spațiu și timp, cum vine rațiunea apoi și-l admonestează ca să n-o ia razna și să-și facă iluzii metafizice, cum îl amenință mi se pare o po-

„Un film în care privirea nu mi-a frustrat nici o secundă imaginația – Amadeus al lui Milos Forman.”

veste bună de spus într-un thriller de animație. Cînd am revenit la literatură, spre 25 de ani, văzusem deja o grămadă de filme și reușisem să-mi adaptez imaginarul la vizualizarea de peliculă. Asta înseamnă că învățasem să mă uit la filme cu o anumită concentrare a emoției, forțîndu-mi imaginația care deconstruiește și lăsînd-o pe cea secretă, personală, unică într-o stare sinonimă cu somnul. Și invers, cînd citeam, ochiul exterior mi-l culcam pe-o ureche, tre-

zindu-mi imaginația „masonică” ce-și deschidea, cam de capul ei, un șantier pe care proiecta un film interior format doar din secvențe profund intime și iluzii pur private. Și uite-așa, tîrziu, melcește și pe ocolite, am ajuns la vorba lui Nabokov, care zicea că un cititor de rasă trebuie să aibă imaginație, nu glumă. Pe cînd, zic eu, un videofil de soi nu are nevoie decît de un ochi educat și de un bun-simț al privirii.

„Chicago Sun-Times” despre ecranizarea romanului lui Margaret Mitchell:

„Un film excelent, pentru că, dincolo de orice, spune o poveste extraordinară”

Pe aripile vîntului, romanul lui Margaret Mitchell, a obținut un succes de librărie instantaneu. S-au vîndut 50.000 de exemplare, iar de-a lungul anului 1936, peste un milion și jumătate. În 1937, autoarei i s-a decernat și premiul Pulitzer. Ecranizarea a marcat generația întregi de consumatori. Filmul avea să schimbe în mod decisiv istoria cinematografică a Hollywood-ului, cîștigînd nouă premii Oscar, printre care și pe cele pentru cel mai bun film, cea mai bună actriță într-un rol principal (Vivien Leigh – foto) și cel mai bun regizor (Victor Fleming).

Pentru rolul lui Scarlett O'Hara au fost inter-vievate 1.400 de actrițe, dintre care doar 400 au fost audiate interpretînd anumite scene din film. Nici

cînd au început filmările, regizorul Victor Fleming nu se hotărîse care actriță va interpreta rolul personajului principal feminin, iar pe Vivien Leigh a cunoscut-o la cîteva săptămîni de la începerea filmărilor, a-ceastă întîlnire fiind hotărîtoare. Bette Davis a refuzat rolul principal, deoarece a crezut că va juca alături de Errol Flynn. La o lună după publicarea cărții *Pe aripile vîntului*, producătorul filmului, David O. Selznick, a cumpărat drepturile pentru ecranizarea ei chiar de la Mitchell cu o sumă fără precedent pentru vremurile acelea, 50.000 de dolari.

Filmul a beneficiat de contribuția mai multor regizori. Pe lîngă Victor Fleming, au mai participat la crearea filmului George Cukor, Sam Wood și chiar Alfred Hitchcock.

Nimfeta, plasatoare în Cinema Paradiso

Constantin Vică

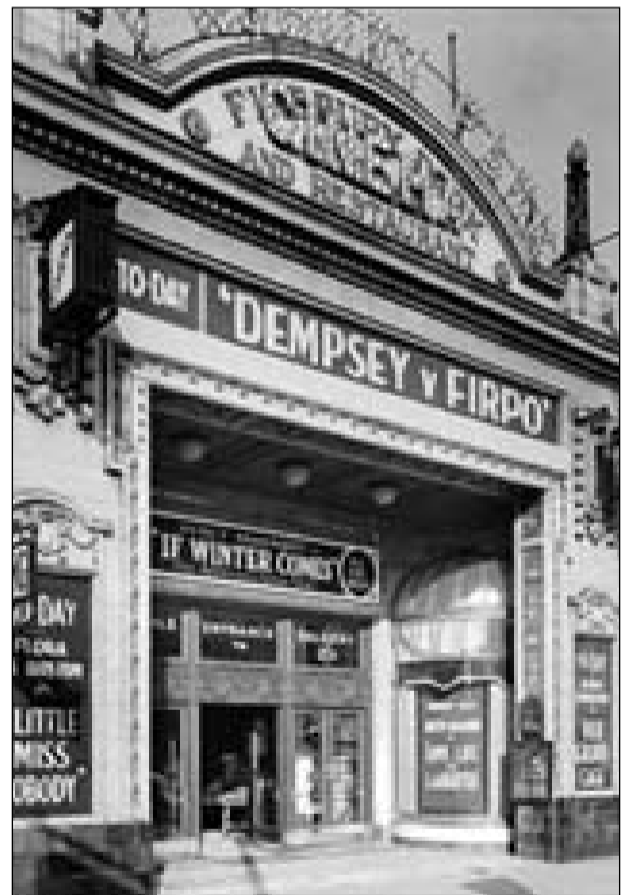
Filmul începe așa: eram prin anii '80, șoim al patriei. Priveam un film, desigur alb-negru, la televizorul familiei cu diagonala cît diametrul unei portocale mai mari. Habar n-aveam ce însemna eroticism, ce însemna căldura aia de se plimbă prin tot corpul. Era prin anii '80, iar la calorifer auzeam buletinul meteorologic.

Pe ecranul minuscul, un cadru încet, probabil o muzică sinistră (sonor de film românesc...), și apare un copil, zîmbind cu toți dinții și doi ochi rotunzi și mari. Ochii erau verzi pe ecranul meu alb-negru. Știam că ochii sînt verzi, iar copilul parcă picase dintr-un film străin acolo. Nu știu de ce, dar era un spațiu prea strîmt și o imagine prea gravă pentru chipul lui. Era ca și cum te-ai fi întîlnit cu o bucată din tine care crescuse mare și mult mai frumoasă. Care te privea ca pe o bucată crescută din ea, însă la incubatorul comunist, în care filmele se îngheșuiau prin televizoare, iar copiii ieșeau din ele bătînd din picior.

Noaptea m-am plimbat prin pat și cu mîinile făceam forme din azot, oxigen și un pic de carbon. Toți cei născuți atunci stăm ca-n romanul lui Perec, cu un om care doarme, și ne construim lumi mirosind a naftalină. Lumi în care orice fir de praf se face lumină, în care traversăm

cartiere pentru a ajunge la cîmpul de neoane și ne e foarte bine. A fost noaptea cînd am inventat reveria, afară viscolea, stam sub trei pături, iar pe perete se proiecta aburul meu cu chipuri și jucării. Pe-atunci nici Naum, nici Marquez și nici măcar Dimov nu locuiau la mine-n cap.

Filmul se termină așa: eram prin luna trecută, într-un bloc foarte îndepărtat, la etajul al zecelea, și priveam *Moscova nu crede în lacrimi*. Din baie se auzea dușul, geamurile erau larg deschise, stam acoperit cu o singură pătură și priveam la un televizor mare, color. Desigur, viscolea, toată casa miroasea a fum de țigară, nu puteam fi trist, nici melancolic, nu mă rodea nimic, pur și simplu o așteptam să iasă de sub duș, să trecem în somn. Pe patul ei mic ca diametrul unei portocale mai mari, am făcut prima oară dragoste și habar n-aveam ce se întîmpla cu mîntea ei, pentru că noi, cei născuți atunci, sîntem făcuți din fier, oxigen și

carbon, doar priveam chipul ei, ochii verzi într-un film alb-negru, cum era noaptea aceea dintr-un bloc la capătul lumii, la începutul filmului.

Și fără a înțelege cine mișcă draperiile cărnii, priveam zîmbetul ei, dinții mijiti sub umbrele roșii, eram înapoi în camera mea din anii '80, noaptea se mișca peste noi ca un zepelin. Filmul acela există,

mi-a zis, dar nu i-am regăsit nici numele, nici anul. Și filmul acesta există, acum rulează prin cîteva cuvinte, dar se va face mare, îl punem pe ecran, intrăm în sală, chemăm prietenii și îi plasăm aiurea pe scaune, fără a ne întreba ce e în mințile lor, pentru că, se știe, oamenii născuți atunci înțeleg totul doar arătîndu-le o singură portocală.

Ecranizarea, un fel de purgatoriu personal

Cecilia Ștefănescu

La prima vedere, ecranizarea primei cărți a unui autor pare să fie o șansă. Dacă ți se face o astfel de propunere – așa cum mi s-a întâmplat mie –, nu stai prea mult pe gânduri. Nu bănuiești, pentru că euforia de moment nu te lasă, munca și negocierile pe care începi să le ai din acea clipă cu tine și cu toate inerțiile tale paradoxale de proaspăt autor. Ecranizarea propriei cărți poate fi visul multor scriitori și, cu toate astea, din momentul în care ai acceptat să intri în negoțul acesta vizual dintre cuvinte și imagini, lumea pe care o cunoșteai pînă atunci, pentru că erai autorul ei absolut, prinde alte forme și devine aproape de nerecunoscut.

Cam asta ar fi, pe scurt, povestea romanțată a istoriei mele personale, din momentul în care Tudor Giurgiu mi-a propus să scriem un scenariu după cartea mea de debut, *Legături bolnăvicioase*, și pînă azi, cînd scenariul, scris și rescris de cîteva ori, e pe cale să devină peliculă. Bucuria de acum doi ani s-a transformat într-o teamă care-mi produce insomnii, iar romanul meu, devenit peste noapte (de fapt, cu adevărat au fost multe nopți) scenariu, pare acum să nu-mi mai aparțină.

Cînd scrii o carte, devii arhizantul acelei lumi în întregime, ești scenograf, regizor, recuziter, operator, mașinist și multe altele pe deasupra. Nu negociezi cu nimeni sau, cel mult, te tocmiești puțin cu cititorul ideal care crezi că te-ar aștepta undeva, afară. Cînd scrii, în schimb, o adaptare, toată stilistica personală trebuie conținută în forma povestirii, e un fel de penitență a romanțierului. Trebuie să știi că devii unul printre mai mulți, că jumătate dintre deciziile privitoare la soarta produsului final, filmul, nu-ți mai aparțin. Așa că tot ce poți face e să-ți iei cartea și s-o citești lipsit de indulgență, ca un chirurg care desface și cotrobăiește prin măruntaiele propriei sale progenituri. Trebuie să-i cureți solzii lucitori ai stilului, zorzoanele, accesoriile care îi fac în cele din urmă șarmul, s-o des-

poi de atributele ei specifice și s-o transformi în dialog și acțiune. Să ai în vedere toate rigorile genului, să fentezi clișeele sau să le folosești deștept, să te scuturi de toate imaginile pe care le ai în cap, de la televizor sau de la cinematograf, să nu-ți uiți niciodată privitorul, dar nici să nu-i cedezi din prima etc.

Visul unui scriitor transformat în coșmarul unui scenarist

Pentru mine, scrisul primei cărți a fost o aventură personală și, probabil, cea mai frumoasă perioadă, pentru că a fost și cea mai loială, cu adevărat dezinteresată în raport cu faptul de a scrie și autistă cu lumea. Am încercat să refac această experiență și cînd mi-am luat personajele din carte și le-am pus să vorbească – înfinit mai mult decît o făceau în viața lor literară –, să se miște, să fie reprezentative și exemplare într-un sens sau altul, pregătindu-le pentru debutul lor pe ecran. Dar e inutil să spun că încercarea mea a fost un eșec. Poate și pentru că scrierea unui scenariu presupune multă, excesivă luciditate. E ca și cînd ai îndesa deodată sălbăticiunile din junglă într-o grădina zoologică.

Dar, după ce capeti exercițiul ăsta, de autocenzură, poți face față altfel situațiilor absurde de care te lovești în lumea reală a cinematografiei

românești – un fel de junglă și ea, care are corespondent perfect și în celelalte zone ale artelor de la noi –, poți să-ți drezezi răbdarea și să aștepti pentru a primi singura finanțare posibilă din România, adică cea de la stat, gestionată de cîteva creatori inspirați perpetuu să producă filme medii și mediocre.

Iată cum visul unui scriitor se poate transforma în coșmarul unui scenarist sau al unui cineast. Și, bineînțeles, se poate transforma în propriul tău coșmar dacă filmul îți trădează intențiile de la plecare. Mai cred încă faptul că, indiferent de bugete și cifre, un film care-ți stă în cap, într-o cinematografie oricum modestă și provincială, care trăiește din cîteva spectatori și cîteva premii, poate fi făcut cu succes.

Cred de aceea că debutul în lungmetraj al lui Tudor Giurgiu, la care am privilegiul să lucrez și eu, va fi o reușită și va spune, sigur, într-o altă formă și cu alte mijloace, aceeași poveste de dragoste pe care am scris-o cu atîta plăcere în primul meu roman, o poveste despre lucrurile mărunte și abjecte care compun o relație de iubire adevărată. Am avut șansa de a reface această poveste, de a o rescrie, iar acum am șansa de a o și vedea derulîndu-se în fața ochilor pe ecran.

Romanul de debut al Cecilei Ștefănescu –, *Legături bolnăvicioase* –, care urmează să apară la Polirom în colecția „Ego. Proză”, stă la baza scenariului unui viitor film al lui Tudor Giurgiu.

Sue Lyon și James Mason în *Lolita* lui Stanley Kubrick (1962)

> *Lolita* lui Vladimir Nabokov a fost ecranizată în 1962 de Stanley Kubrick. A fost lansată apoi o variantă mai comercială, în regia lui Adrian Lyne, cu Jeremy Irons și Dominique Swain în rolurile principale. Această ecranizare nu reușește să depășească însă profunzimea și simbolistica romanului. Stanley Kubrick satirizează, în schimb, obsesiile sexuale, sadomasochismul și fetișismul, iar filmul, bogat în detalii, prim-planuri și dezvăluiri discrete, reflectă fidel psihologia profesorului Humbert Humbert (interpretat de James Mason).

> *Poștașul sună întotdeauna de două ori* este un alt roman care a beneficiat de două ecranizări. Romanul lui James

M. Cain din 1934 a devenit subiect de film în 1946 și 1981. Ecranizarea lui Bob Rafelson din 1981 a adus lumea în cinematografe și datorită distribuției: Jack Nicholson și Jessica Lange în rolurile principale. În plus, scenaristul David Mamet și producătorul Sven Nykvist, care lucrase și cu Ingmar Bergman, au transformat filmul lui Rafelson într-un excelent thriller, dinamizînd și reușind să surprindă aspectele tensionate ale poveștii. De altfel, prima ecranizare, cea a lui John Garfield din 1941, l-a determinat pe Rafelson să conceapă un remake, pentru a putea spune povestea fără a fi cenzurat, așa cum i se întîmplase lui Garfield cu zeci de ani în urmă.

Box office, categoria pană

Alex Savitescu

Prin copilărie, am dezbătut febril, împreună cu amicii mei din jurul blocului, în jurul clasicei întrebări: „Ce a fost mai întîi: oul sau găina?”. Cu unul dintre ei, genul corpolent și violent, era chiar să mă iau la bătaie: țin minte și acum, am cedat ca un laș în fața mușchilor lui, admitînd și înghițind în sec: „Oul!”. Mi s-a părut întotdeauna că, și dacă ai pune laolaltă toți înțelepții lumii, tot n-ai putea afla un răspuns la asemenea întrebare; filosoful îți va spune că nu poți compara sufletul cu materia; preotul o va da și el cotită, atrăgîndu-ți atenția că asta e taina firii; fizicianul va veni și va spune că depinde de ce sistem de referință te raportezi; în fine, de la antropolog nu ai reuși să scoți decît un răsunător hohot de rîs. Cam așa stau lucrurile și în ceea ce privește întrebarea: „Cartea sau filmul?”.

Întrebați-l pe Spielberg și vă va arăta încasările de la *Salvați soldatul Ryan*. Duceți-vă cu jalba-n protap la domnul Dan Brown, autorul (mult prea) mediatizatului *Cod al lui Da Vinci*, și veți primi, în schimb, aceeași pragmatică listă cu profitul scos de pe urma volumului. Ba, ca să vă lase definitiv cu întrebarea între două luntre, va scoate din seif și contractul cu casa de filme care lucrează deja, din greu, la ecranizarea cărții.

Adevărul de necontestat e că, în zilele noastre, oricîte rivalități ar putea trezi lupta dintre carte și film, cele două căi trăiesc una de pe urma celeilalte. Sînt abonat la o firmă care furnizează Internet și care pune la dispoziția clienților săi o rețea locală, de unde poți lua tot ce vrei și ce nu vrei. Într-o zi, am găsit, la un (probabil) licean care se pregătește de bacalaureat, filmul *Moromeții* și, alături de acesta, cartea, în format digital. Mai mult, am colegi la facultate ce țin cursuri de literatură și seminarii în care le oferă studenților versiunile ecranizate ale cărților prezentate. Sînt oameni care au înțeles că, în secolul XXI, mediul îți oferă prea multe canale de informații, încît ar fi un păcat să nu le valorifici.

Unii îmi vor reproșa că există suficiente filme proaste (dacă nu penibile...), încît „lupta” aceasta este clar pierdută din start. Am să le răspund că sînt – slavă Domnului! – și suficiente cărți care au văzut lumina tiparului absolut degeaba. Că – și nu vreau să dau exemple – avem în România printuri la fel de inutile precum filmele cu Stallone sau serialele gen Vacanța Mare.

Lupta de clasă dintre marele ecran și fila de carte dă bine în cercurile academice. Avem destui literați care cred că e de bonton să condamni avalanșa de oferte cinematografice sau de televiziune. E o temă la fel de plăcută în dezbateri cum este și cea a *political correctness*. Lumea se strînge în săli arhipe, doamnele și domnii vin gătiți la patru ace și își compun grimase de sfîrșitul lumii. Spre seară, cînd întîlnirea ia sfîrșit, dîșii dau fuga acasă, unde se uită, eventual a cincea oară, la *Titanic*...

„Filmografie obligatorie” pentru examenul de bacalaureat:

Moromeții, după Marin Preda, în regia lui Stere Gulea (1987); *Ion: blestemul pămîntului, blestemul iubirii* (1979) și *Răscoala* (1965), după Liviu Rebreanu, ambele în regia lui Mircea Mureșan; *Baltagul*, după Mihail Sadoveanu, în regia lui Mircea Mureșan (1969); *Felix și Otilia*, după *Enigma Otiliei* de George Călinescu, în regia lui Iulian Mihu (1971)

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

de VICTOR ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată”
(Hermann Scherchen)

Our Leana's getting married...

Nu rîdeți, așa sună o traducere de pe un disc Electrecord răătăcit pe malurile Tamisei, combătînd, cu siguranță, *pe frontu'* pentru o imagine mai bună a culturii muzicale românești. Pe Vltava n-a ajuns decît coperta, Institutul Cultural Român localnic fiind mai sărac și lipsit de orice bunuri. Ca și altă dată, gîndurile la care vă iau părtași îmi sînt prilejuate de informații și reflecții ale unor cunoscuți, simpli melomani sau muzicieni profesioniști. „Nu știm ce să mai facem, ne-ar trage ața să continuăm remasterizările, dar nu avem nici un ajutor și nici nu te poți baza pe nimeni” – îmi scriau recent doi prieteni, inutil să precizez, de data aceasta din România.

În mod cert, ceea ce separă și distinge înregistrările de arhivă produse și difuzate în lumea largă de o casă de discuri este, înainte de toate, calitatea remasterizării, a restaurării și restituirii sunetului original; o artă în sine și, în lumea civilizată, în ultimă instanță, o meserie. Urmează, într-o ordine aleatorie, dar nu mai puțin importantă, calitatea

textului ce însoțește discul, buna traducere a notelor introductive în limbi de circulație, calitatea tiparului, atractivitatea copertelor sub aspectul designului ș.a.m.d. Ca să nu mai vorbim despre calitatea interpretării intrinsece alese din arhive, fiindcă, pentru a-l parafraza pe Celibidache, nu tot ce se întîmplă și se aude în aer este neapărat și muzică. Simplu spus, pentru a-ți valorifica patrimoniul, este nevoie de o casă de discuri profesionistă, iar ea nu poate apărea peste noapte, din hăul spiritualității dacice. De bun-simț ar fi, prin urmare, să se apeleze la o altă soluție.

Nimeni în lume nu mai așteaptă astăzi contracte de valorificare a arhivelor de la marile companii de discuri și ar fi o naivitate ca doar românii să-l mai aștepte pe Godot. Mult mai util ar fi de studiat și de urmat exemplul altora. Ce se petrece deci în alte țări europene? Arareori o orchestră și arhiva ei mai au parte de atenția unei mari firme din categoria celor multinaționale. Un singur exemplu la îndemînă, dar el este o excepție. Grație unui director luminat al filialei EMI Music Germania și unui parteneriat financiar cu postul de radio cultural de la Hamburg, înregistrările de arhivă din anii '60-'70 ale Orchestrei Simfonice Nord-Germane sînt publicate într-o colecție sub eticheta EMI, ieftină, dar prețioasă. Ea îl are ca protagonist pe dirijorul titular al orchestrei din acei ani, pe Hans Schmidt-Isserstedt, alături de care pot fi reascultați și cîțiva dirijori invitați, de primă

Înregistrări istorice ale sopranei Maria Cebotari. Coperta unui recent apărut CD Hänssler Classic

mărime, ca Igor Markevich, George Szell, Takashi Asahina, Kiril Kondrașin sau Klaus Tennstedt. Alte radiouri și orchestre simfonice din Germania au ales, pur și simplu, să coopereze cu case de discuri mici, dar nu mai puțin profesioniste în demersul lor. Așa e cazul companiei Hänssler Classic, care publică, tot în parteneriat cu radioul local, arhivele Orchestrei Simfonice de la Stuttgart. Colecția se cheamă, simplu, *Istorie*, cu anexa, după numele unui program radiofonic de mare popularitate, *Fascinația muzicii*. În această serie, consacrată în mare parte dirijorilor Karl Böhm și Carl Schuricht, au apărut unele dintre cele mai frumoase înregistrări pe disc ale Clarei Haskil, două concerte de pian de Mozart, arhivate în 1952 și 1956, și o antologie de vis de arii interpretate de soprana Maria Cebotari. Nici Filarmonica din München nu mai așteaptă mana cerească, intrînd în parteneriat cu o altă casă mică de discuri, Oehms Classics, nou-creată de un fost director al filialei germane a Deutsche Grammophon/Polygram.

În Elveția, arhivele de muzică clasică ale radioului romand, aflate la Lausanne, după o tentativă nu dintre cele mai reușite de a constitui o casă de discuri proprie, sînt publicate de o companie bine instalată pe piața confederației și pe cea internațională, Claves Records. Întîmplător, ultimul disc de succes apărut este tot unul cu inedite *live* ale pianistei Clara Haskil. Dar de notat sînt poate partenerii acesteia mici case de discuri, alături de Radio Suisse Romande, un atelier specializat în dezvoltarea de soluții tehnice informatice ultramoderne, una dintre tipografiile cele mai bune ale regiunii francofone helvete, un atelier de concepție grafică de la Vevey și două întreprinderi producătoare de compact discuri.

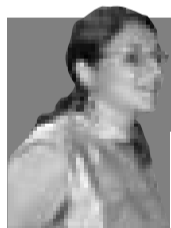
Iar la noi? Radioul s-a ambiționat să-și publice singur arhivele sonore, dar, după un prim disc Enescu, apărut în 2001, practic lipsit de remasterizare, cu sumare note introductive și acelea doar în românește, nimic altceva din „Fonoteca de Aur”. *Our Leana's getting married!*

PROFEȚII DE AUTOR

CE NE PREGĂTESC SCRITORII

Horia Gârbea

Am ajuns la capitolul 12 din romanul *Crime la Elsinore*. Acest roman este o panoramă parodică a vieții teatrale românești. Situațiile sînt inspirate dintr-o realitate pe care o cunosc. Dorința de expresivitate face ca în roman să fie amplificate tarele ridicole și grotești ale teatrului nostru, imaginea fiind intens ironică și de un comic accentuat. Practic, este o povestire cu zeci de personaje negative, toate în legătură cu lumea teatrului, direct sau indirect. Am publicat fragmente din acest roman și ele au stîrnit, dacă nu satisfacția estetică, măcar risul cititorilor. Încerc din răspuțeri să dau narațiunii și un stil pe măsură pentru că, în opinia mea, relatarea unor fapte, cît de spectaculoase, nu are nimic de-a face cu proza, care presupune practicarea și asumarea unui stil. De aceea lucrez de vreo patru ani și am ajuns abia la pagina 80. Dar ce a fost greu a trecut, știu acum bine ce vor să facă personajele și sper să finalizez curînd acest proiect. Altfel, scrierea lui mă amuză neșpus și aș vrea să o prelungesc.

TEATRU ÎN LABORATOR

de LUIZA VASILIU

Spectatorul horror

Nu cred să-mi fi dorit vreodată cu mai multă înfrigurare să văd murind un personaj (o ficțiune deci): m-am rugat în bietul meu gînd de spectator terorizat pe scaun timp de vreo două ore și jumătate să vină trenul și s-o facă bucăți-bucățele pe Anna Karenina, să-i sfărîme tîrtăcuța ei de gîsculiță și inima căzută în păcatul adulterului. Ce-am avut cu Anna – nici acum nu știu bine. Probabil a fost din cauza interpretării loanei Pavelescu, a regiei lui Alice Barb și, de fapt, din cauza întregii piese, care a reușit să mi-o facă pe rusoaică mai nesuferită și mai odioasă decît toți criminalii în serie din istorie.

Spectacolul *Anna Karenina* m-a obligat să accept evidența: mai întîi, că un critic de teatru nu are privilegiile unui spectator obișnuit – nu poate pleca atunci cînd are chef, pentru că trebuie să vadă totul, pînă la

capăt (supliciu de-a dreptul îngrozitor); apoi, uneori e necesar ca, printr-un artificiu retoric, să se mai scrie și cronici pline de exclamații, interogații patetice și acuze pe măsură. Să începem dar.

Ce păcăleală! Ce carnaval! Ce kitsch! De la decor pînă la jocul actorilor și continuînd cu tot restul. Două panouri imense – motive florale (evident, trandafiri roșii, reprezentînd pasiunea devorantă a dragostei) încadrînd icoane bizantine care erau, la rîndul lor, ramă pentru *A-mor și Psyche* sau mai știu eu ce pictură renaștinistă. Țasta era decorul, plus niște bănci pe care se mai așezau personajele din cînd în cînd. De ce a lipsit *Răpirea din Serai* nu pot pricepe nici acum, cînd au trecut două săptămîni de la chinuitoarea experiență de spectator. Ariile din *Evgheeni Oneghin* de Ceaikovski le-aș fi ascultat cu plăcere la mine acasă, fără să fiu nevoită să văd cum alergau pe scenă personajele, pierzîndu-se în clar-obscur (ce mai „light design”!), căutîndu-se chipurile unele pe altele, amestecîndu-se într-un simbolism dubios. Astfel se făceau legăturile între scenele din piesă, scene dispartate, îndopate

cu forța cu simboluri, replici grăitoare și tot felul de alte clișee menite să construiască drama Annei. Îmi pare rău că n-am prea văzut unde e drama, unde sînt forța și tragedia personajului. Recunosc, eu am rîs la *Anna Karenina*. De ce am rîs? Pentru că Mircea Albulescu spunea replicile exact ca un patefon stricat („A-nna, vii cu min-ne sau ră-mii?”), pentru că lui George Ivașcu cizmele negre, costumul alb sau fracul negru îi stăteau ca pălăria Dior pe fruntea femeii de serviciu de la „Academia Cățavencu” (fără nici o supărare!), pentru că falsitatea și ridicolul jocului lui Ivașcu și al lui Andrei Duban au adus zîmbetul enervat pe buzele spectatorilor mai avizați, pentru că și așa mai departe. Toată această lectură a lui Tolstoi a fost incredibil de îndepărtată de ceea ce ar fi putut să fie *Anna Karenina* adusă pe o scenă de teatru. Și nu numai îndepărtată, ci anihilată de sens, rațiune și simțire. Pe Tolstoi nu l-am

Anna Karenina de Hellen Edmundson (dramatizare după Lev Tolstoi)
Regia, ilustrația muzicală și light design: Alice Barb
Scenografia: Cătălin Arbore

Distribuția: Ioana Pavelescu, Mircea Albulescu, George Ivașcu, Vitalie Bichir, Lamia Beligan, Medeea Marinescu, Simona Bondoc, Vivian Alivizache, Andrei Duban, Dragoș Ionescu, Carmen Ionescu, Andrei Cuneșteanu

mai găsit nicăieri, Anna cred că s-a pierdut pe străzile din Venetia, iar restul conților și conteselor semănau cu niște parveniți ciudați, îmbrăcați minunat (de costumele Lizei Panait), dar neștiind să-și poarte îmbrăcămintea (ce conte se așază pe frac?!), și, de fapt, neștiind să se poarte. S-a aplaudat în draci, după cum era de așteptat. Spectacolul i-a păcălit pe cei slabi

de înger, căzuți în mrejele unei loane Pavelescu dezamăgitor de plate. Iar pe Anna n-a călcat-o trenul, așa cum speram eu... s-a auzit un țipăt pătrunzător și a apărut un trenuleț de jucărie. Finalul perfect pentru un spectacol dezarticulat, o jucărie bună de pus în vitrina TNB-ului, pe care vă recomand să n-o priviți decît de la distanță.

PE SCURT

„Observator cultural” într-o nouă formulă

Revista „Observator cultural” a apărut joi, 3 martie, într-o nouă formulă editorială și grafică. După ce, timp de o lună, publicația și-a suspendat apariția o dată cu plecarea directorului Ion Bogdan Lefter, „Observator cultural” revine pe piață cu o nouă conducere: Carmen Mușat – redactor-șef și Ovidiu Șimonca – redactor-șef adjunct. Noul slogan al revistei este „Spiritul critic în acțiune”, iar conținutul îmbină polemici, anchete, interviuri, informații culturale românești și internaționale. „Sper să fie o revistă întoarsă spre cititor, la fiecare număr vom ține seama de opiniile, așteptările și dorințele celor care ne citesc”, explică noul redactor-șef adjunct, Ovidiu Șimonca.

CRONICĂ DE FILM
de IULIA BLAGA

O călătorie în film

Nu știu dacă dintr-un vis ori dintr-o imagine văzută în copilărie păstrez amintirea unor ziduri înalte și a unor clădiri, ambele din cărămidă roșie. Pe undeva, imaginea îmi aduce aminte de Anglia de demult sau de America. Poate de aceea mă impresionează, de fiecare dată când îl văd, filmul *Once Upon a Time in America*. Poate pentru că e o călătorie în timp și, ca memoria lui Noodle (Robert de Niro), coboară adânc de tot în straturile brune ale New Yorkului anilor '20, cu podurile sub care ai impresia că e mereu fum, cu străzile pustii, cu hainele care făceau din fiecare bărbat o persoană misterioasă și dezirabilă.

Pe bunicul meu îl chema Ioan Blaga și era deja însurat cu Maria când a plecat, cam în aceeași perioadă, în America. L-am găsit la un moment dat în registrele de la Ellis Island. În 1910, s-a dus întâi în Italia, iar de la Fiume s-a imbarcat pe vasul Ultonia. Avea 29 de ani. În acte apărea ca Janòs Blaga, din satul Kessler (Chesler), Hungary. Nu știu cât cunoștea limba maghiară, dar sînt aproape sigură că n-o rupea pe engleză. A ajuns în America pe 3 noiembrie, după ce călătorise (și probabil avusese rău de mare) vreo trei săptămîni. Pe site-ul de la Ellis Island am găsit și fotografia vasului. Era mare, putea transporta 1.500 de persoane, avea două coșuri groase pe unde iese un fum negru. Poza e întunecată puțin și îți dă senzația că pe mare era furtună și că orice călătorie într-un asemenea peisaj avea o încărcătură sinistrală. Bunicul a rămas, după calculele mele, șase ani în America. A lucrat la Detroit, la uzinele de automobile Ford. În 1916, ca mulți români de acolo, s-a înrolat sub steag american, dar într-un batalion special care lupta pentru independența Ardealului. După 1918, bunicul s-a întors acasă, unde a rămas cîțiva ani, iar în 1923 sau 1924 a plecat din nou, lăsîndu-l pe tatăl meu în burta bunicii. Cred că bunicul n-a rămas acolo mai

S-a întîmplat cîndva în America – un film despre memorie, nostalgie și lupta cu timpul

mult de doi ani și că s-a întors din pricina Marii Crize. Încerc să mi-l închipui în acea lume maro. Un bărbat fain, blond, ochi albaștri, trăgîndu-și șapca mult pe spate. Oare fuma? Oare prinsese gustul jazzului? Ce prieteni avea? Ce vorbeau? Cu bunicul am o singură amintire. A venit la Sibiu, eu aveam trei ani și stăteam în poziția bărcuță pe canapeaua din sufragerie. Deși e aproape imposibil să-mi aduc aminte lucruri de la trei ani, sînt convinsă că așa a fost. Bunicul cred că a murit în acel an, 1975.

Pentru Noodle totul e trecut

Legătura cu *Once Upon a Time in America* e deci și de domeniul nostalgiei. Toate flash-back-urile din film sînt modalitatea prin care Noodle poate reveni în trecut, singurul loc unde lucrurile au sens. Filmul lui Leone mi se pare un film despre memorie și nostalgie și despre lupta cu timpul. Noodle e mereu defazat. Cînd e prea lent, cînd e prea impulsiv.

Niciodată nu simte momentul. Singura dată cînd prinde ritmul e la sfîrșit, cînd își încheie conturile. Secvența care mie îmi place cel mai mult e pe genericul de final. Noodle, tînăr, stă întins pe spate, după ce a tras opiu. Plămîni îi sînt plini, fata tristă și concentrată și nici nu-ți dai seama cînd aerul se schimbă și Noodle începe să zîmbească. Ce final pentru un film care se termină „practic” rău! Trecutul e opiumul. *Once Upon a Time...* mi se pare filmul unei mari înfrîngerii, dar și al unei mari curățiri. Noodle e depozitat de tot. Dar cel mai bun prieten, care-l trădează – îi fură iubita și banii –, nu-i poate lua amintirile. În amintirile lui Noodle, toată lumea pare absolvită. Dar nu (numai) pentru că nostalgia îndulcește totul. Ci întrucît pentru Noodle totul e în trecut și el nu poate să-și nege trecutul. Căci poate cel mai mare eșec nu e să ai o viață nefericită și plină de trădări, ci să ajungi să nu-ți mai iubești amintirile. În alt film mai recent – *Heat* (de Michael Mann), de Niro – care era tot

gangster – avea o deviză mișto: „Să nu ai cu tine decît atîta bagaj cît îți permite să o ștergi din loc în 30 de secunde”. Poate că totul e la purtător, inclusiv amintirile. De altfel, cu banii muncii în America bunicul și-a luat pămînt, pe care l-a pierdut în '47.

Once Upon a Time in America
(*S-a întîmplat cîndva în America*)

regia: Sergio Leone

cu: Robert de Niro, James Woods, Elizabeth McGovern, Joe Pesci și Tuesday Weld, 1982

Heat (Obsesia)

regia: Michael Mann

cu: Robert de Niro, Al Pacino, Val Kilmer, Tom Sizemore și Ashley Judd, 1995

Primim la redacție

Următorul drept la replică ne-a fost transmis în cursul săptămîinii trecute de Ion Bogdan Lefter, ca reacție la un grupaj apărut în paginile revistei „22”. Fostul director al „Observatorului cultural” ni s-a adresat pentru a-l publica întrucît, conform spuselor domniei sale, redacția „22”-ului a refuzat să-l mai includă în paginile revistei.

Despre prietenie și „patronat”

Ion Bogdan Lefter

Stimată
Gabriela Adameșteanu,
Stimată Rodica Palade,

Întrucît în suplimentul „Bucureștiul cultural” din numărul 780/15-21 februarie 2005 al revistei pe care o conduceți au apărut o serie de afirmații inexacte legate de istoria „Observatorului cultural” și care deci mă privesc, vă rog să publicați în replică aceste rînduri. Ca și celelalte lă-

muriri pe care am simțit nevoia să le ofer (păstrînd totuși tăcerea asupra substanței neînțelegerilor dintre mine și foștii mei prieteni, împreună cu care am lansat revista), nu fac decît să reacționez la lucrurile pe care „partea cealaltă” le-a pus în circulație publică.

Dacă revista „Observator cultural” a fost o afacere a unor acționari, a unui „patronat”, cum se face că, număr de număr, de-a lungul celor cinci ani de apariție, în caseta sa redacțională a apărut mențiunea „Săptămînal de informație și

analiză culturală editat de Fundația Cultura XXI”, deci de o persoană juridică non-profit, fără „patroni” și „acționari”?

Dacă a existat un „patronat”, de ce nu s-a mai ocupat el de finanțarea „Observatorului cultural” în ultimii trei ani, în care eu și redacția ne-am zbatut (și am reușit, cu mari dificultăți, dar am reușit!) să obținem fonduri pentru publicarea unei reviste apreciate și cu impact considerabil?

Apoi: ce raporturi vor fi fost între „patronat” și mine, directorul revistei, trudit din greu, alături de mica, harnica și de-

votata noastră echipă redacțională?

Se poate vorbi despre o relație ca de la „patronat” la „angajat”, în condițiile în care n-am încasat nici un salariu în ultimii trei ani, lucrînd fără nici un fel de remunerație, în ideea că mai importantă e continuarea proiectului decît plata muncii mele? Am fost eu „angajatul” cuiva la „Observator cultural”?

Mi-e foarte greu să înțeleg și acuzația că „acționarii” n-au putut discuta cu mine în ultimii trei ani, din moment ce ne-am întîlnit de multe ori, și anume în situații cît se poate de amicale!

Și încă: n-am spus că aș fi fost îndepărtat de la „Observator cultural” „din motive politice”. Am fost întrebant de o ziaristă de ce a trebuit să renunț la conducerea revistei

și am răspuns că „dintr-un complex de motive”. „Și politice?”, a fost întrebarea următoare, la care am răspuns că „nu am toate datele pentru a trage această concluzie” (cf. „Jurnalul național”, 10 februarie 2005).

De asemenea, n-am declarat nici unuia dintre ziaristii care m-au contactat și, în consecință, n-am fost citat nicăieri cum că schimbările de la „Observator...” ar fi fost „de influență pătîniseană” (ceea ce mi se atribuie în „22”). Știu că în mediile noastre culturale se fac speculații în acest sens.

Mă întreb totuși de ce „partea cealaltă” simte nevoia să-mi reproșeze și să respingă o acuzație pe care eu n-am formulat-o ca atare?

În sfîrșit, mi se mai reproșează că nu recunosc situația

juridică a „Observatorului cultural” și a titlului său, ba chiar și că aș încerca să-i împiedic apariția în continuare! E o confuzie de planuri: n-am contestat drepturile care decurg din actele revistei, de a căror întocmire și refacere ulterioară s-a ocupat „partea cealaltă”; am avut mereu în vedere drepturile mele morale, ale cuiva care a conceput o revistă și, pentru a o face, a înființat împreună cu bunii săi prieteni o fundație...

Cu tristetea că, în locul recunoașterii sau – măcar – al discreției, foștii mei prieteni și parteneri îmi servesc, în paginile „22”-ului, această atitudine „patronală”, vă asigur, Gabriela Adameșteanu și Rodica Palade, de vechea, neschimbata mea prețuire literară.

Un proiect ambițios: Baia Turcească

ARTE VIZUALE
de **MATEI BEJENARU**

Situată pe o stradă paralelă cu unul dintre bulevardele centrale ale orașului Iași, clădirea Băii Turcești atrage nu atât prin forma sa

arhitecturală impunătoare, ci mai ales prin ornamentele de inspirație orientală ce încadrează ferestrele. Ieșeanul de rînd, care a trecut de 40 de ani, o știe sub denumirea de Baia Publică și își mai amintește de vremea când o frecventa pentru o saună bună ce era urmată de o bere de Solca sau Bucegi la gheață, servită la barul de la subsol. În întunecații ani '80, cînd apa caldă era o raritate prin apartamentele noastre sau prin căminele studențești, mulți studenți frecventau baia, amestecîndu-se cu lumea predominant proletară într-o simbioză boemă.

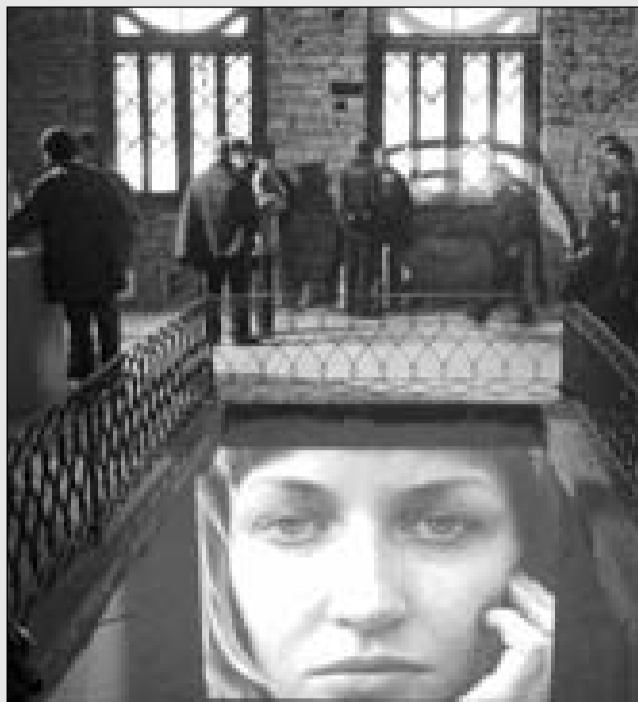
Băile publice au fost de-a lungul timpului o prezentă firească și necesară în orașe. În lumea occidentală, o dată cu atingerea unui nivel al prosperității accesibil majorității locuitorilor, igiena personală a devenit aproape în totalitate o problemă a spațiului privat, băile publice pierzîndu-și utilitatea, deci, implicit, rentabilitatea economică. Aș da un exemplu semnificativ, „sauna”, o „instituție” intrată în „patrimoniul cultural național” al finlandezilor, care practic a dispărut din spațiul public, regăsindu-se doar în cazărmile militare și în casele personale. Clădirile care odinioară găzduiau băile publice au fost părăsite și trebuiau să își găsească o nouă funcționalitate.

Am mai scris și cu o altă ocazie despre puterea spațiilor culturale de a regenera social și economic zone ale orașelor aflate în dificultate. În jurul teatrelor, librăriilor și al galeriilor de artă apar restaurante, noi magazine, cinemato-

grafe, hoteluri, care revigorează activitatea economică și generează noi locuri de muncă. „Memoria remanentă” a unor băi publice, ca spațiu al igienei, dar și al mai multor tipuri de convivia-litate, a fost exploatată prin recon-vertirea lor în centre artistice, precum „Ormeau Bath” Art Gallery din Belfast sau galeria de artă din Baia publică din Gdansk ori Plovdiv.

„Hotarul” dintre Baia Publică și Centrul de artă

Din momentul în care intri în Baia Turcească din Iași, ești impresionat de atmosfera aparte dată de pereții netencuiți, ca rezultat al unei restaurări neterminate de la mijlocul anilor '90. Chioșcul din holul de la intrare, vopsit în verde fistic (culoare specific turcească), este „punctul de hotar” între două teritorii distincte, cel al bărbaților și cel al femeilor. Spațiul este

Proiectul Centrului de artă contemporană de la Baia Turcească din Iași este unul pentru viitor, care ar putea întregi o nouă identitate culturală modernă a orașului, ca avanpost la granița de est a Uniunii Europene. Rămîne ca și elitele politice locale să înțeleagă importanța acestui proiect cultural și să îl susțină.

labirintic, cu multe nișe, culoare, dar și cu săli hexagonale generoase din al căror plafon sub formă de cupolă răzbat misterioase fascicule de lumină. În cei aproape zece ani în care, împreună cu colegii mei artiști din Asociația Vector, am organizat expoziții de artă contemporană, am constatat atât interesul artiștilor români și străini pentru a expune aici, cât și cel al publicului de a-l vizita și, firesc, ne-am gîndit că acest loc ar fi ideal pentru organizarea unui centru de artă contemporană.

Baia Turcească ar putea deveni un spațiu de expoziții, dar și de

analiză asupra statutului artei în societatea contemporană, venind cu o ofertă culturală specifică pentru publicul tînăr (să nu uităm că Iașul are peste 50.000 de studenți) într-un oraș care, deși are un potențial cultural remarcabil, încă suferă de pe urma izolării și a slabei dezvoltări economice. Viitorul centru de artă ar putea avea, pe lîngă spații de expoziții, o sală de conferințe, o cinematecă și mediatecă, la etaj ar putea adăposti ateliere de creație pentru artiști români și străini aflați în rezidență, iar la subsol s-ar putea organiza un art-club și o cafenea literară care ar putea aduce profit economic.

MUZICĂ PE LITERE
de **RĂZVAN ȚUPA**

Aristocrați ai (post-)avangardei

Mai toți „intelectualii” din muzica de la noi se trezesc emitînd sentințe despre ce înseamnă profesionalism ori valoare în domeniu. Atunci cînd apuci să ascuți și alteceva decît lălaiele închipuite, e bine să dai peste înregistrările trupei Tuxedomoon. Dacă ai o curiozitate legată de ce poate să însemne avangardă în muzica ultimilor 30 de ani, e bine, din nou, să ajungi la Tuxedomoon. Despre cei care au înființat trupa prin 1977 la San Francisco (Blaine L. Reininger, Steven Brown, Peter Principle) se vorbește ca despre niște erudiți ai muzicii. Venind pe linia rockului progresiv, lucru pe care îl sesizezi mai ales pe albumul lor din 1980, *Half Mute*, Tuxedomoon combinau la acea vreme partituri pentru claviatură, saxofon și vioară cu

acordurile unui trio rock. Din cînd în cînd te fac să-ți aduci aminte că a fost o vreme cînd David Bowie putea să deschidă mari arii de strălucire pornind din aceeași direcție... Iar acum...

Tuxedomoon a început să își dea adevărata măsură de la albumul din 1982, *Suite En Sous-sol*, unde membrii trupei reușesc, conform cronicilor, „un tur de forță stilistic, de la acorduri care țin de muzica de cameră, pînă la disco-pop, muzici tradiționale, raga-rock, rock”.

Curentele muzicale *new-wave* au apărut în Statele Unite sub influențe foarte diferite. Spre deosebire de muzica *new-wave* din New York, instrumentiștii lansați în San Francisco își păstrau pasiunile pentru teatru și dans. Dintre

aceștia, Tuxedomoon a rămas trupa considerată un fel de aristocrație a avangardei. Ediția „best of” a trupei din San Francisco se numește *Solve et Coagula*, după numele unui cunoscut binom alchimic.

Nu vreau să ies din spațiul rubricii de față fără să enumăr, dacă nu am cum să dezvolt, cîteva dintre albumele care i-au impus pe poliinstrumentiștii de la Tuxedomoon. Cel mai marcat de estetică și de o așa-numită rarefiere discursului muzical este E.P.-ul *Scream With a View*. În 1982, compuneau muzica pentru un balet al coreografului Maurice Bejart, *Divine*. În 1991, *Ghost Sonata* devenea un spectacol multimedia pentru care Tuxedomoon relua colajele surprinzătoare cu glisări de la un gen muzical la altul. Dacă aș vrea să aleg un gen prin care să-i desemnez în titlul textului de față, aș avea o mare problemă. Sînt descriși în revistele de specialitate astfel: „punk, gotic post-punk, experimentalism, no-wave, clasic, funk”. Ar mai fi de spus că, la puțină vreme după apariția lor, Andy Warhol i-a căutat și a publicat un interviu în revista pe care o edita la acea vreme, celebra „Interview”.

Suplimentul DE CULTURĂ

Un proiect cultural realizat de Editura Polirom și Ziarul de Iași

EDITURA POLIROM SA
Director general: Silviu Lupescu

GRUPUL DE PRESĂ MEDIANET SRL
Director: Gabriel Rusu
Redactor-șef: Toni Hrițac

COLEGIUL DE REDACȚIE:
George Onofrei (redactor-șef),
Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu,
Lucian Dan Teodorovici

SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE: Victor Jalbă

REDACTOR: Ana-Maria Onisei

RUBRICI PERMANENTE:
Adriana Babeți, Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu, Simona Sora, Lucian Dan Teodorovici;

Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu;
Muzică: Victor Eskenasy, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Răzvan Țupa;
Film: Iulia Blaga;
Teatru: Luiza Vasiliu;
Arte plastice: Matei Bejenaru;
Caricatură: Lucian Amarîi (Jup);
TV: Alex Savitescu;
Fotbal: Sorin Stoica.

ADRESĂ: Iași, B-dul Copou nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214.111, 0724/574355, fax: 0232/214.111, e-mail: supliment@polirom.ro

PUBLICITATE: Oana Asaftei, tel. 0232/252294

DISTRIBUȚIE / ABONAMENTE:
Mihai Sirbu, tel. 0232/271333

> în Iași: Media Distribution SRL, tel. 0232/216.112

> în țară: Rodipet SA, București, tel. 021/224420, int. 192; (abonamente la orice oficiu poștal din țară)

> cititorii din străinătate se pot abona la adresa export@rodipet.ro

TIPAR: SC Multiprint SA, Iași, Strada Bucium nr. 34, tel. 0232/211.225, 0232/236.388

LIBERUL ARBITRU
de **SORIN STOICA**

Birocrații de la Chelsea

Chelsea a pierdut la Barcelona pentru că, deși se crede Dumnezeu, fostul translator José Mourinho nu poate aspira decît cel mult la statutul de ajutor de arhanghel arogant.

Mourinho a creat, sau mai curînd a produs, o echipă bazată pe un principiu fîmpit și antipatic: maximum de eficiență, minimum de fotbal. O gașcă de inși pe care, deși cîștigă adesea, cel mai frecvent cu 1-0, în caz că-i întrebă dacă asta le-a produs au ba vreo bucurie, bat din buză și nu știu ce să răspundă. Figuri de ucigași plătiți care-și reprimă afectele. Fotbal scrișnit ce n-ar trebui practicat decît experimental la NASA sau în altă instituție obsedată de exactitate și precizie, unde e cazul ca și Mourinho să-și găsească urgent un loc de muncă. Vorba lui Petre Țuțea, Mourinho așa e indicat pentru fotbal ca sifilisul la sistemul nervos.

Orice victorie a lui Chelsea mă îndispune. Ronaldinho e un individ care, în ciuda reclamei, mai are pînă să poată fi numit mare jucător. Mă enervează patetismul lui, felul în care se dă teatral în stambă ca un actor de mîna a doua ce face cu ochiul camerei de filmat și caută mereu prim-planul să-l vadă rudele din Brazilia cum s-a rostuit el. Totuși, la meciul în chestie am suferit pentru el și mi-am dorit ca dințosul să cîștige. Sau, mai corect, mi-am dorit să piardă Chelsea, echipa acestui portughez fără urmă de umor. Care se bate cu cărămida-n piept că el, de unul singur, în cîțiva ani de activitate, are performanțe și trofee cît Barcelona în 100 de ani. Adică el ar fi o instituție. O instituție amnezică, senilă, care nu-și amintește cine e Eto'o. De-aia mi-a părut bine că băiatul ăla cu față de extraterestru cumsecade a înscris dintre fundașii centrali ai englezilor. Probabil Mourinho nu știe cine e Eto'o, pentru că îl vede foarte rar. Din cauza vitezei cu care-i depășește jucătorii crispați și triști, are parte doar de o fotografie mișcată. Eto'o aduce destul de bine cu struțul din desene animate pe care ciotul nu-l va prinde vreodată.

Van Gaal venea la Barcelona în '97 promițînd să facă pe Nou Camp un nou Ajax. Dintr-o cîștigătoare orgolioasă a Cupei Cupelor. Asta i-a fost fatal și, în ciuda unui fotbal adesea entuziasmant, n-a prea avut parte de cine știe ce trofee. La Mourinho totul se judecă după aceeași măsură provincială, dînd semne că vrea să facă din Chelsea un alt Porto, ediție revăzută și adăugită, cu banii lui Abramovici. E posibil ca Mourinho să răs-toarne rezultatul din tur. Un 1-0 îi e suficient. Iar scorul acesta îi e drag inimii lui. Bateți în lemn! Antrenorii de tipul lui Mourinho trebuie prinși cu arcanul și trimiși la programe de resocializare. Pe lîngă fotbalul așa aseptice, prefer cele cîteva rînduri de burți ale lui Ronaldo, prefer îndolența, sictirul de vedetă de telenovelă ale lui Figo. Prefer să văd un film submental precum *Amantul mării doamne Dracula*, dar nu un meci impregnat de strategia lui Mourinho. Asta e Mourinho. Un matematician ratat. Un în-fumurat. Un provincial. Și, nu în ultimul rînd, un foarte mare antrenor.

„Suplimentul de cultură” este înscris în *Catalogul presei interne* la poziția 2378, iar abonamentele se pot contracta la orice Agenție Rodipet din țară sau la orice Oficiu Poștal.

Tarife de abonament:

- 180.000/ 18 lei pentru o perioadă de 3 luni
- 360.000/ 36 lei pentru o perioadă de 6 luni
- 690.000/ 69 lei pentru o perioadă de 12 luni

ARTEFIXURI
FIXURI DE ARTIST
de RADU COSAȘU

**Nu e mai ușor
să iubești
decît să naufragiezi**

Artefixul meu din copilărie se intitulează *Doi ani de vacanță*, carte scrisă de Jules Verne. În această carte se povestește în chip minunat cum naufragiază un vas condus de copii pe o insulă pustie a Oceanului Pacific. Apoi, cum trăiesc acești copii pe insulă, conduși de cițiva copii mai mari, cum se luptă ei cu frigul, cu nemîncarea, cu viața, ca să nu moară. Cartea are mai mulți eroi, care se împart în buni și răi, dar și cei buni, și cei răi te impresionează. Cei mai buni se numesc Briant și Gordon. Cei răi – care nu vor să-i asculte pe Briant și Gordon – se numesc Doniphan, Cross, Wilcox și Webb. Mie-mi plăcea că autorul, cînd scria de unul, îi înșira și pe ceilalți trei. Niciodată Doniphan nu apărea fără Cross, Wilcox și Webb. De mic copil mi-a rămas această apucătură, ca, de fiecare dată cînd citesc despre un om neascultător, să văd patru. E-adevărat că, după citirea acestei cărți, nu mi-a trecut prin cap să naufragiez și eu pe o insulă pustie. Niciodată nu am vrut să naufragiez. În schimb, cînd la o vîrstă mai mare am citit *Roșu și negru*, am vrut neapărat să mă îndrăgostesc ca eroul principal. Nu cred că e mai ușor să iubești decît să naufragiezi. Dar, de cîte ori am trecut prin grele încercări – chiar și ale dragostei –, am avut în minte ultimele rînduri din *Doi ani de vacanță*: „Ceea ce copiii trebuie să știe însă bine e că, prin viață ordonată, tragere de inimă și curaj, nu există împrejurări, oricît de potrivnice, pe care să nu le biruie”.

Micile secrete ale unei dependente de shopping

Cîtă literatură poate să încapă într-o geantă *trendy* de cumpărături? Să ne imaginăm că așteptați reducerile din magazinele de pe Oxford Street, visați la o plimbare pe Champs-Élysées sau v-ați propus să practicați un *shopping* „cumpătat”, în stil german, pe Königsallee. Mai adăugăm și o după-amiază de weekend relaxată, cu cartea preferată pe brațe, un cont în bancă pe care vi-l doriți de ani de zile și cîteva ore petrecute la celebrul Ritz. Rețeta plină de optimism a cărților lui Sophie Kinsella pare a veni în întîmpinarea dorințelor *shopaholicilor* din toată lumea. Așadar, o nouă serie de succes readuce în prim-plan literatura feminină. *Chick lit*, așa cum a fost denumit inițial curentul de către englezi, a cucerit în scurt timp piața de carte din toată lumea. După Bridget Jones și rețetele ei pentru o viață mai fericită, Lauren Weisberger și a sa eroină Andrea Sachs, care se îmbracă numai de la Prada, este rîndul Rebecăi Bloomwood să le împărtășească cititoarelor rețeta sa de „milioane de cumpărători”.

Ana-Maria Onisei
aonisei@polirom.ro

Trebuie luate în calcul două posibilități. Dacă ești dependent(ă) de cumpărături și depășești mereu contul de pe card sau ai un teanc de facturi restante ca urmare a recente vizite prin magazine, poți apela la două variante salvatoare: o soluție ar fi „gestionarea eficientă a fondurilor” (așa cum spune personajul principal, Rebecca Bloomwood, jurnalist financiar) sau „dezvoltarea unei strategii” bazate pe găselnițe gogonate (așa cum face, de fapt, Rebecca Bloomwood) pentru a amîna plata datoriilor.

„OK. Nu intra în panică. Nu intra în panică! Nu-i decît o factură de la VISA. O bucată de hîrtie; cîteva cifre. La urma urmei, cît de înspăimîntătoare pot fi cîteva cifre?”

Minciuni „plasate” fără pic de remușcare

De un umor spumos, *Mă dau în vînt după cumpărături* a lui Sophie Kinsella este prima traducere în română din seria *Shopaholic* (care cuprinde cinci volume), apărută la Editura Polirom. Rebecca, o tînără ziaristă elegantă, mereu în pas cu moda, își petrece viața profesională spunîndu-le altora cum să-și gestioneze veniturile și cheltuielile. În mod ironic însă, tocmai *Becky* este cea care nu reușește să-și țină bugetul în frîu. Dependentă de cumpărături, ahtiată după orice formă de noutate și dornică de experiențe „în vogă”, eroina lui Kinsella nu se poate abține să nu-și petreacă cea mai mare parte a timpului prin magazine. Reducerile sînt o veritabilă afacere, hainele „de firmă” nu trebuie să lipsească din colecția unei londoneze care se respectă, orice depresie se tratează cu o „se-

Sophie Kinsella, autoarea seriei *Shopaholic*, a studiat științele politice, filosofia și economia la Oxford și a lucrat ca ziaristă specializată în probleme financiare.

dintă de shopping”, iar datoriile contează prea puțin atunci cînd „suferi” de o adevărată pasiune. Mirajul unei vitrine înlocuiește pe nesimțite realitatea contului bancar. Asaltul notelor de plată se concretizează într-o serie de tot felul de minciuni „plasate” fără pic de remușcare agentilor bancari: și-a rupt piciorul, are febră glandulară, i-a

murit cîtăelul adorat. Cu cît născocoște mai multe, cu atît mai adînc se scufundă în lumea comico-imaginară în care trăiește. Desigur, cartea n-ar fi avut succesul scontat fără un happy-end: articolul-bombă publicat într-un ziar de scandal, „Daily World”, îi schimbă viața jurnalistei. Invitată la o emisiune TV să vorbească despre el, Rebecca devine în scurt timp guru-ul în probleme financiare al Marii Britanii și vedetă a televiziunii naționale. Evident, își găsește și marea dragoste, un multimilionar de pe lista celor mai doriți burlaci din țară. Iar facturile aproape că se plătesc de la sine.

Valul shopaholic nu trebuie ignorat

Oricît de „ușorică” ar fi lectura, *Mă dau în vînt după cumpărături* are toate ingredientele necesare unui bestseller. Optimismul și sinceritatea voit

naive ale personajului pe care îl construiește Kinsella sînt rețeta perfectă pentru milioanele de cititoare care doresc să-și găsească personajul-pereche. Dialogurile savuroase îndulcesc tonul ironic al autoarei, iar povestea presărată cu întîmplări hazlii bine dispune instantaneu. Cu siguranță, noul val de literatură *shopaholic* nu trebuie ignorat, mai ales cînd vînzările îi certifică succesul la public. Iar orice produs poate fi o investiție atît timp cît își află locul pe *raftul celor mai bune achiziții ale sezonului*.

Rebecca Bloomwood încheie: „Cu inima bătîndu-mi iepurește, cotrobăi după agendă pe noptieră și mîzgălesc repede numărul afișat pe ecran. Țasta e un vis fantastic devenit realitate. Ochelari de soare NK Malone. Nu-mi vine să cred. Trei perechi deodată! N-o să mai trebuiască să-mi cumpăr ochelari niciodată. O să-mi spună lumea Fata cu NK Malone. Oh, ce investiție nemaipomenită!”.

Seria *Shopaholic* a Sophiei Kinsella cuprinde cinci volume care o au ca personaj central pe ziarista londoneză Rebecca Bloomwood. *The Secret World of a Shopaholic* (Mă dau în vînt după cumpărături, traducere de Cristian Ionescu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2004), *Confessions of a Shopaholic*, *Shopaholic Takes Manhattan*, *Shopaholic Ties the Knot* și *Shopaholic and Sister* prezintă aventurile unei dependente de cumpărături, realizînd în același timp o înșiruire cronologică a evenimentelor legate direct de evoluția personajului principal, Rebecca, precum și trecerea acesteia prin diferite etape ale vieții, de la cariere fabuloase la apartamente luxoase și încurcături din ce în ce mai complicate. La Editura Polirom a apărut de curînd, în traducerea lui Vali Florescu, un nou volum semnat Sophie Kinsella, *Goana după cumpărături la New York*.

